

Arbetslöshetsförsäkringen och förvaltningslagen

Ds 2021:24

Arbetslöshetsförsäkringen och förvaltningslagen

Ds 2021:24

Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Omslag: Regeringskansliets standard

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2021

ISBN 978-91-525-0190-0 (tryck)

ISBN 978-91-525-0191-7 (pdf)

ISSN 0284-6012

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Förslag till ändring i förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring	7
2 Inledning	9
3 Bakgrund	11
3.1 Arbetslöshetskassor	11
3.1.1 Arbetslöshetskassorna och deras medlemmar.....	11
3.1.2 Arbetslöshetsförsäkringens finansiering.....	12
3.2 Ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring	13
4 Bestämmelserna i förvaltningslagen och arbetslöshetsförsäkringen	15
4.1 Inledande bestämmelser (1–4 §§ förvaltningslagen)	15
4.1.1 Förvaltningslagen	15
4.1.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen	16
4.1.3 Förslag i SOU 2020:37.....	16
4.1.4 Bedömning.....	16
4.2 Grunderna för god förvaltning (5–8 §§ förvaltningslagen)	16
4.2.1 Förvaltningslagen	16
4.2.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen	17
4.2.3 Förslag i SOU 2020:37.....	18
4.2.4 Bedömning.....	19

4.3	Allmänna krav på handläggningen av ärenden (9–18 och 49 §§ förvaltningslagen)	20
4.3.1	Förvaltningslagen	20
4.3.2	Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen	23
4.3.3	Förslag i SOU 2020:37	23
4.3.4	Bedömning	23
4.4	Hur ärenden inleds och åtgärder när handlingar ges in (19–22 §§ förvaltningslagen)	25
4.4.1	Förvaltningslagen	25
4.4.2	Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen	26
4.4.3	Förslag i SOU 2020:37	27
4.4.4	Bedömning	28
4.5	Beredning av ärenden (23–27 §§ förvaltningslagen)	28
4.5.1	Förvaltningslagen	28
4.5.2	Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen	30
4.5.3	Förslag i SOU 2020:37	30
4.5.4	Bedömning	30
4.6	Myndighetens beslut (28–35 §§ förvaltningslagen)	33
4.6.1	Förvaltningslagen	33
4.6.2	Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen	35
4.6.3	Förslag i SOU 2020:37	35
4.6.4	Bedömning	36
4.7	Rättelse och ändring av beslut (36–39 §§ förvaltningslagen)	38
4.7.1	Förvaltningslagen	38
4.7.2	Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen	39
4.7.3	Förslag i SOU 2020:37	40
4.7.4	Bedömning	42
4.8	Överklagande (40–48 §§ förvaltningslagen)	43

4.8.1	Förvaltningslagen och lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter	43
4.8.2	Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen	46
4.8.3	Förslag i SOU 2020:37	47
4.8.4	Bedömning.....	49
5	Bör förvaltningslagen vara tillämplig?	53
6	Konsekvenser.....	57
7	Författningskommentar	59
Bilaga 1	13–15 kap. i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37	63

Sammanfattning

I promemorian föreslås att förvaltningslagen (2017:900) ska tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och för överklagande av arbetslöshetskassans beslut i sådana ärenden. Om lagen om arbetslöshetsförsäkring, eller en annan lag eller en författning som beslutats av regeringen eller av en förvaltningsmyndighet, innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen ska dock den bestämmelsen tillämpas.

Författningsförslaget i promemorian innehåller ändringar i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37.

1 Förslag till ändring i förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om den i SOU 2020:37 föreslagna lagen om arbetslöshetsförsäkring

dels att 13 kap. 6, 8, 13 och 14 §§, 14 kap. 1–4 §§ och 15 kap. 5, 7, 11, 12 och 14–17 §§ ska utgå,

dels att rubrikerna närmast före 13 kap. 6, 8, 13 och 14 §§, 14 kap. 1–4 §§ och 15 kap. 5, 7, 11, 14 och 16 §§ ska utgå,

dels att 14 kap. 5 § och 15 kap. 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 15 kap. 18 §, och närmast före den paragrafen en ny rubrik av följande lydelse,

dels att det närmast före 15 kap. 6 § ska införas en ny rubrik som lyder ”Omprövning innan den enskilde får överklaga”,

dels att det närmast före 15 kap. 8 § ska införas en ny rubrik som lyder ”Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens rätt att överklaga”.

Lydelse enligt SOU 2020:37

Föreslagen lydelse

14 kap.

5 §

En rättelse eller ändring av ett beslut *enligt 1–3 §§* får inte göras sedan mer än två år förflutit från den dag då beslutet meddelades.

Ett beslut får rättas eller ändras även efter det att tiden har gått ut, om det först därefter har kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag eller om det finns andra synnerliga skäl.

En rättelse eller ändring av ett beslut får inte göras sedan mer än två år förflutit från den dag då beslutet meddelades.

15 kap.**1 §**

Arbetslöshetskassans beslut enligt denna lag ska omprövas av kassan om det begärs av den enskilde som beslutet angår. Detta gäller inte om arbetslöshetskassan redan har rättat eller ändrat beslutet enligt 14 kap.

Vid en omprövning enligt första stycket får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel.

Arbetslöshetskassans beslut enligt denna lag ska omprövas av kassan om det begärs av den enskilde som beslutet angår. Detta gäller inte om arbetslöshetskassan redan har rättat eller ändrat beslutet enligt 36–39 §§ förvaltningslagen (2017:900).

2 §

Bestämmelserna om överklagande i 11–14 §§ och om underrättelse av ett beslut och hur det överklagas i 13 kap. 14 § ska i relevanta delar tillämpas för en begäran om omprövning.

Bestämmelserna om överklagande i 43–45 §§ förvaltningslagen (2017:900) och om underrättelse av ett beslut och hur det överklagas i 33 § förvaltningslagen ska i relevanta delar tillämpas för en begäran om omprövning.

Förvaltningslagens tillämplighet på arbetslöshetskassor

18 §

Förvaltningslagen (2017:900) ska tillämpas när en arbetslöshetskassa handlägger ärenden enligt denna lag. Arbetslöshetskassan ska då jämföras med en myndighet.

Klicka här för att ange text under slutstreck.

2 Inledning

I betänkandet Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2020:37) föreslås en ny lag om arbetslöshetsförsäkring. Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Förvaltningslagen (2017:900) är direkt tillämplig bara hos förvaltningsmyndigheter och domstolar, dit arbetslöshetskassorna inte hör. Handläggningen av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring innefattar myndighetsutövning mot enskilda. Riksdagens ombudsmän (JO) har därför ansett att ledning borde hämtas i dåvarande förvaltningslag när arbetslöshetskassorna handlägger frågor som innefattar myndighetsutövning (JO dnr 4448–2000, 2774-2002, 3820-2003, 770-2004, 4485-2005, 4929-2005 och 6945-2013).

I SOU 2020:37 föreslås att det i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring ska införas reglering motsvarande en del av förvaltningslagens bestämmelser. I samband med beredningen av förslaget har frågan uppstått om i stället förvaltningslagen uttryckligen bör vara tillämplig för handläggningen hos arbetslöshetskassor av ärenden enligt den nya lagen. I denna promemoria övervägs om så bör vara fallet och om det i så fall behövs någon särreglering i sak i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring utöver den som har föreslagits i SOU 2020:37. Utgångspunkten för denna promemoria är att det är en kompletterande promemoria till redan remitterade förslag i SOU 2020:37. Det innebär att de handläggnings- och överklagandebestämmelser som föreslås i SOU 2020:37 motiveras i det betänkandet. Promemorian bör därför läsas tillsammans med betänkandet. I promemorian lämnas förslag till ändringar i betänkandets förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 1). För att det ska bli tydligt på vilket sätt promemorians förslag materiellt skiljer sig från betänkandets föreslås i promemorian inte några redaktionella ändringar i fråga om

bestämmelsernas placering. Sådana redaktionella ändringar kommer att göras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Promemorian inleds med ett översiktligt bakgrundsavsnitt där dels arbetslöshetskassorna beskrivs (avsnitt 3.1), dels vilka ärenden som skulle förekomma enligt den föreslagna lagen om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 3.2). Därefter redovisas en genomgång av bestämmelserna i förvaltningslagen i förhållande till vad som gäller enligt den nuvarande lagen och i den lag om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37 (avsnitt 4). I samband med det görs en bedömning av om det är ändamålsenligt att de olika bestämmelserna i förvaltningslagen ska tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring och överklagande av arbetslöshetskassans beslut i sådana ärenden.

I avsnitt 5 görs en sammanfattande bedömning av om förvaltningslagen uttryckligen bör vara tillämplig för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring och överklagande av arbetslöshetskassans beslut i sådana ärenden.

I avsnitt 6 berörs konsekvenser av förslaget.

I avsnitt 7 finns författningskommentaren.

Som bilaga finns 13–15 kap. i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37.

3 Bakgrund

3.1 Arbetslöshetskassor

3.1.1 Arbetslöshetskassorna och deras medlemmar

Det finns 25 självständiga arbetslöshetskassor i Sverige, som tillsammans har ca 3,9 miljoner medlemmar (februari 2021). Arbetslöshetskassorna utreder och beslutar om rätten till arbetslöshetsersättning och betalar ut sådan ersättning till den som uppfyller villkoren för rätt till ersättning. Arbetslöshetskassorna tar även emot underrättelser från Arbetsförmedlingen när det kan antas att en arbets sökande inte uppfyller villkoren, utreder omständigheterna som ligger till grund för underrättelsen och fattar beslut om varning eller avstängning från ersättning.

Arbetslöshetskassorna är privata föreningar. De har statens uppdrag att handha arbetslöshetsförsäkringen (1 § lagen [1997:239] om arbetslöshetskassor) och får inte utan särskilt bemyndigande utöva någon annan verksamhet (6 § lagen om arbetslöshetskassor). Alla arbetslöshetskassor följer samma regelverk för arbetslöshetsförsäkringen. Den som vid ansökningstillfället förvärvsarbetar inom en arbetslöshetskassas verksamhetsområde, t.ex. en viss yrkeskategori eller bransch som anges närmare i kassans stadgar, har rätt att bli medlem i den arbetslöshetskassan. Även den som har uppfyllt villkoren för att omfattas av en kassas verksamhetsområde när han eller hon senast arbetade kan bli medlem i en arbetslöshetskassa. Arbetslöshetskassorna tar ut en medlemsavgift som i förening med andra inkomster får antas täcka kassans förvaltningskostnader, betalningen av finansieringsavgift och övriga utgifter. Medlemsavgiftens storlek bestäms av arbetslöshetskassan men ska godkännas av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

Arbetslöshetskassan Alfa (Alfa-kassan) är en kompletterande arbetslöshetskassa som hanterar grundförsäkringen för dem som

inte är medlemmar i någon arbetslöshetskassa. Arbetslöshetskassan administrerar även inkomstbortfallsförsäkringen för dem som är anslutna till Alfa-kassan, och som betalar avgift för anslutningen. Den som inte är ansluten till Alfa-kassan och som får grundersättning betalar i stället administrationsavgift per utbetald ersättningsdag. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen meddelar efter förslag från arbetslöshetskassan Alfa-kassan föreskrifter om vilken avgift som ska tas ut. Den kompletterande arbetslöshetskassan regleras i 85–87 b §§ lagen om arbetslöshetskassor.

3.1.2 Arbetslöshetsförsäkringens finansiering

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras på flera olika sätt. Finansieringen sker dels via de medlemsavgifter eller månadsavgifter som arbetslöshetskassorna tar in från sina medlemmar eller anslutna, dels genom arbetslöshetskassornas finansieringsavgift till staten, och dels genom den arbetsmarknadsavgift som arbetsgivare och egenföretagare betalar in till staten via arbetsgivar- eller egenavgiften.

Den största delen av statens kostnader för utbetald arbetslöshetsersättning finansieras av arbetsmarknadsavgiften. Arbetsmarknadsavgiften är en del av den arbetsgivaravgift som arbetsgivare betalar till staten för sina anställda, och av den egenavgift som t.ex. enskilda företagare och delägare i handelsbolag betalar till staten. Arbetsmarknadsavgiften regleras i socialavgiftslagen (2000:980) och i lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter.

Finansieringsavgiften betalas av arbetslöshetskassorna till staten för att finansiera en del av statens kostnader för utbetald arbetslöshetsersättning. Finansieringsavgiftens storlek är reglerad i lag. Hur hög avgiften blir för respektive arbetslöshetskassa varje månad beror på hur många medlemmar som arbetslöshetskassan har och den genomsnittliga dagpenningen enligt inkomstbortfallsförsäkringen som betalades ut under månaden innan (48 § lagen om arbetslöshetskassor). Under 2020 motsvarade finansieringsavgiften ca 17 procent av den utbetalda arbetslöshetsersättningen.

Endast en mindre del av den utbetalda arbetslöshetsersättningen finansieras av den avgift som respektive arbetslöshetskassa tar ut

från sina medlemmar eller anslutna, genom att en del av medlemsavgiften eller månadsavgiften används för att betala finansieringsavgiften till staten. Resten används för att finansiera arbetslöshetskassans administrativa kostnader, t.ex. för lokaler, it-system och personal. Det är alltså medlemmarnas eller de anslutnas avgifter som betalar för arbetslöshetskassornas administration av arbetslöshetsförsäkringen, tillsammans med den administrationsavgift som betalas till Alfa-kassan. Det finns även sedan 2007 möjlighet för mindre arbetslöshetskassor att få statsbidrag för att kompensera för höga administrativa kostnader per medlem. Av budgetpropositionen för 2021 och vårandringsbudgeten för 2021 framgår dock att detta bidrag ska avvecklas och bara lämnas för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 14, bet. 2019/20:AU2, rskr. 2020/21:146 och prop. 2020/21:99 s. 54). Arbetsmarknadsavgiften och finansieringsavgiften finansierar de statsbidrag som arbetslöshetskassorna har rätt till för kostnaderna för den ersättning som betalas ut enligt bestämmelserna i lagen om arbetslöshetsförsäkring. Statsbidrag till arbetslöshetskassorna regleras i lagen om arbetslöshetskassor.

3.2 Ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring

Enligt 5 § lagen om arbetslöshetsförsäkring är det arbetslöshetskassorna som handhar arbetslöshetsförsäkringen. De regler som styr arbetslöshetskassornas handläggning av arbetslöshetsförsäkringen finns i huvudsak i lagen om arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetskassorna är privata föreningar som har statens uppdrag att hantera och administrera arbetslöshetsförsäkringen (1 § lagen om arbetslöshetskassor). De är alltså inte myndigheter men har delegerats myndighetsutövande uppgifter. Stora delar av ärendehandläggningen inom arbetslöshetsförsäkringen utgör myndighetsutövning, eftersom det är administration av allmänna medel enligt regler som i allt väsentligt fastställts av statsmakterna (se bl.a. prop. 1996/97:107 s. 124 och 220). Exempel på sådan myndighetsutövning är beslut om rätten till arbetslöshetsersättning, avstängning från rätten till sådan ersättning och återkrav av arbetslöshetsersättning.

Arbetslöshetskassorna administrerar arbetslöshetsförsäkringen och beslutar i ärenden när enskilda gör anspråk på arbetslöshetsersättning. Arbetslöshetskassorna har även ansvar för att på eget initiativ (ex officio) pröva ärenden om varning och avstängning från rätt till arbetslöshetsersättning, fränkännande av rätt till ersättning och återkrav av arbetslöshetsersättning. Därutöver kan arbetslöshetskassorna även pröva enskildas rätt till ersättning i de fall en sökande anmäler ändrade förhållanden, t.ex. att han eller hon ska påbörja studier.

4 Bestämmelserna i förvaltningslagen och arbetslöshetsförsäkringen

4.1 Inledande bestämmelser (1–4 §§ förvaltningslagen)

4.1.1 Förvaltningslagen

Av 1 § förvaltningslagen framgår att lagen gäller för handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna och handläggning av förvaltningsärenden hos domstolarna. Det framgår även att bestämmelserna i 5–8 §§ förvaltningslagen om grunderna för god förvaltning (dvs. legalitet, objektivitet, proportionalitet, service, tillgänglighet och samverkan) gäller även i annan förvaltningsverksamhet än just ärendehandläggning.

Det finns i 2 och 3 §§ förvaltningslagen undantagsbestämmelser som anger att vissa bestämmelser i förvaltningslagen inte ska tillämpas vid handläggning av kommunala ärenden där besluten kan laglighetsprövas och i brottsbekämpande verksamhet hos Kustbevakningen, Polismyndigheten, Skatteverket, Säkerhetspolisen, Tullverket eller en åklagarmyndighet.

I 4 § förvaltningslagen anges att om det i en annan lag eller en förordning finns någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagens bestämmelser ska den bestämmelsen tillämpas. Förvaltningslagen är med andra ord subsidiär i förhållande till andra föreskrifter av riksdagen eller regeringen som reglerar samma ämnen som lagen.

4.1.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen

Några bestämmelser som motsvarar 1–4 §§ förvaltningslagen för arbetslöshetskassors handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring finns inte i nuvarande lagstiftning.

4.1.3 Förslag i SOU 2020:37

I SOU 2020:37 föreslås inga bestämmelser som motsvarar 1–4 §§ förvaltningslagen.

4.1.4 Bedömning

Bestämmelserna i 1–4 §§ förvaltningslagen är av sådan art att de inte blir aktuella för arbetslöshetskassors handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Det har därför ingen betydelse om dessa bestämmelser ska tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring och överklagande av arbetslöshetskassans beslut i sådana ärenden.

4.2 Grunderna för god förvaltning (5–8 §§ förvaltningslagen)

4.2.1 Förvaltningslagen

I 5 § förvaltningslagen finns grundläggande krav på legalitet, objektivitet och proportionalitet i myndigheternas verksamhet. I första stycket anges att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen. Något förenklat kan sägas att detta krav på legalitet ska fungera som ett hinder mot att myndigheter agerar helt vid sidan av sina författningsreglerade åligganden. I andra stycket anges att myndigheten i sin verksamhet ska vara saklig och opartisk. Kravet på objektivitet utgör ett skydd mot godtycklig maktutövning inom ramen för den normbundna rättstillämpningen. Av paragrafens tredje stycke framgår att en myndighet får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet samt att en åtgärd aldrig får vara mer långtgående än vad

som behövs och att den endast får vidtas om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot.

I 6 § förvaltningslagen finns krav på myndigheternas allmänna serviceskyldighet i förhållande till enskilda. Enligt bestämmelsen ska en myndighet se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska även lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.

I 7 § förvaltningslagen anges grundläggande krav på myndigheterna i fråga om nåbarhet och tillgänglighet för kontakter. Enligt bestämmelsens första stycke ska en myndighet vara tillgänglig för kontakter med enskilda och informera allmänheten om hur och när sådana kan tas. I andra stycket anges att myndigheten ska vidta de åtgärder i fråga om tillgänglighet som behövs för att den ska kunna uppfylla sina skyldigheter gentemot allmänheten enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen om rätten att ta del av allmänna handlingar.

Myndigheterna har enligt 8 § förvaltningslagen en samverkansskyldighet gentemot varandra och i förhållande till den enskilde. Enligt första stycket ska en myndighet inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter. I andra stycket anges att en myndighet i rimlig utsträckning ska hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter.

4.2.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen

I 48 och 48 a–e §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring finns flera bestämmelser om uppgiftsskyldighet för arbetslöshetskassorna och vissa myndigheter.

Flera myndigheter har skyldighet att lämna uppgifter till arbetslöshetskassorna som har betydelse för tillämpningen av lagen om arbetslöshetsförsäkring. Arbetsförmedlingen ska till en arbetslöshetskassa lämna uppgifter om en arbetssökande (48 §). Även Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Centrala

studiestödsnämnden ska till en arbetslöshetskassa lämna uppgifter om förmån, ersättning eller annat stöd åt enskild (48 c §). Försäkringskassan ska dessutom lämna de uppgifter om föräldraskap som behövs för att pröva rätten till arbetslöshetsersättning till en arbetslöshetskassa.

Även arbetslöshetskassorna har skyldighet att lämna uppgifter till vissa myndigheter. En arbetslöshetskassa ska till Arbetsförmedlingen lämna de uppgifter om ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring som har betydelse i ett ärende om arbetsförmedling (48 b §). En arbetslöshetskassa ska också till Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Centrala studiestödsnämnden lämna de uppgifter om ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring som har betydelse hos mottagaren i ett ärende om förmån, ersättning eller annat stöd åt enskild (48 d §).

Även mellan arbetslöshetskassorna finns det uppgiftsskyldighet. En arbetslöshetskassa ska till en annan arbetslöshetskassa lämna de uppgifter om en enskild som har betydelse för handläggningen av ett ärende om arbetslöshetsersättning (48 e §). Det finns också i 88 § första stycket lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor en skyldighet för arbetslöshetskassorna att samverka med varandra i frågor som rör administration, service, information, utbildning och utveckling av kassornas verksamhet.

I 20–25 b §§ förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring finns ytterligare bestämmelser om uppgiftsskyldigheten.

4.2.3 Förslag i SOU 2020:37

I SOU 2020:37 finns i 12 kap. i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1) följande bestämmelser.

I 12 kap. 1 § anges att Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska lämna de uppgifter till en arbetslöshetskassa om enskild som har betydelse för ett ärende hos kassan enligt den föreslagna lagen om arbetslöshetsförsäkring. I 12 kap. 2 § anges att Arbetsförmedlingen dessutom ska lämna de uppgifter till Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen som har betydelse dels för inspektionens tillsyn över ärenden om arbetslöshetsersättning, dels för att utfärda intyg om att med bibehållen arbetslöshetsersättning söka arbete i

något annat EU- eller EES-land eller i Schweiz. Enligt 12 kap. 3 § ska Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen lämna de uppgifter till Arbetsförmedlingen som har betydelse för Arbetsförmedlingens uppföljnings-, analys- och utvärderingsarbete.

Det föreslås även uppgiftsskyldighet för arbetslöshetskassor. Enligt 12 kap. 4 § ska en arbetslöshetskassa lämna de uppgifter till Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten och Pensionsmyndigheten om enskild som har betydelse för ett ärende hos den mottagande myndigheten. En arbetslöshetskassa ska även lämna de uppgifter till en annan arbetslöshetskassa om enskild som har betydelse för ett ärende hos den mottagande kassan enligt den föreslagna lagen om arbetslöshetsförsäkring (12 kap. 5 §).

Det föreslås ingen ändring av bestämmelsen i 88 § första stycket lagen om arbetslöshetskassor.

4.2.4 Bedömning

Bestämmelserna om legalitet och objektivitet i 5 § förvaltningslagen är grundläggande för rättssäkerheten vid all ärendehandläggning (jämför RÅ 2003 ref. 45 och JO dnr 2774–2002).

Bestämmelsen om proportionalitet i 5 § förvaltningslagen är också grundläggande för all ärendehandläggning, men lär knappast aktualiseras vid en arbetslöshetskassas handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Bestämmelserna om service i 6 § och om tillgänglighet i 7 § förvaltningslagen får anses ge uttryck för minimikrav som bör gälla i samband med all ärendehandläggning. Bestämmelserna lär i praktiken redan tillämpas av arbetslöshetskassorna (jämför JO dnr 4485–2005 och 4929–2005). Enligt 2 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och bilagan till den lagen gäller vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter i tillämpliga delar också handlingar hos arbetslöshetskassor, om handlingarna hör till prövning av ärenden om arbetslöshetsersättning.

Bestämmelsen om samverkan med andra myndigheter i 8 § förvaltningslagen motsvaras till viss del av bestämmelsen i 88 § första stycket lagen om arbetslöshetskassor om att arbetslöshetskassorna

ska samverka med varandra i frågor som rör administration, service, information, utbildning och utveckling av kassornas verksamhet. I 48 a–e §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring och i 12 kap. i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37 finns det bestämmelser om omfattande uppgiftsskyldighet mellan arbetslöshetskassorna och mellan arbetslöshetskassorna och berörda myndigheter (se avsnitt 17 i SOU 2020:37). Dessa bestämmelser innebär i praktiken att arbetslöshetskassorna automatiskt får de upplysningar som behövs från andra än den enskilde. Det som regleras i 8 § förvaltningslagen får därför anses vara särreglerat för arbetslöshetskassors handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Sammanfattningsvis förefaller det vara ändamålsenligt att bestämmelserna om grunderna för god förvaltning i 5–8 §§ förvaltningslagen ska tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring i de delar där det inte finns särreglering.

4.3 Allmänna krav på handläggningen av ärenden (9–18 och 49 §§ förvaltningslagen)

4.3.1 Förvaltningslagen

I 9 § förvaltningslagen finns grundläggande och övergripande utgångspunkter för handläggningen av ärenden i myndigheternas verksamhet. Av första stycket framgår att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Av andra stycket framgår att handläggningen ska vara skriftlig men att myndigheten får besluta att handläggningen helt eller delvis ska vara muntlig, om det inte är olämpligt.

I 10 § förvaltningslagen finns en bestämmelse om rätt till partsinsyn, dvs. rätten för en part i ett ärende att få tillgång till det material som kan komma att ligga till grund för beslut i ärendet. Bestämmelsen anger att den som är part i ett ärende har rätt att ta del av allt material som har tillförts ärendet. Det anges också att rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

I 11 och 12 §§ förvaltningslagen finns bestämmelser om åtgärder om handläggningen försenas, dvs. åtgärder mot långsam handläggning. Det anges där att om en myndighet bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av en enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska myndigheten underrätta parten om detta. I en sådan underrättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen (11 §). Om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader, får parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet (12 §). Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Ett sådant beslut att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras får överklagas till den domstol eller förvaltningsmyndighet som är behörig att pröva ett överklagande av avgörandet i ärendet. Myndighetens prövning av en sådan begäran får begäras av parten vid ett tillfälle under ärendets handläggning.

I 49 § förvaltningslagen regleras dels vad överinstansen ska göra om den bifaller ett överklagande i ett mål eller ärende om långsam handläggning (dröjsmål) i underinstansen, dels ett överklagandeförbud för överinstansens beslut. Det anges i bestämmelsen att om en domstol eller en förvaltningsmyndighet bifaller ett överklagande av ett sådant avslagsbeslut som avses i 12 § andra stycket förvaltningslagen, ska den besluta att förelägga den myndighet som har meddelat avslagsbeslutet att snarast eller inom den tid som överinstansen bestämmer avgöra det ärende som överklagandet avser. Överinstansens beslut om detta får inte överklagas.

I 13 § förvaltningslagen finns en bestämmelse om tolkning och översättning som innebär ett ansvar för myndigheterna att stödja enskilda som kommer i kontakt med dem vid ärendehandläggning för att se till att de förstår vad som sägs muntligt och i handlingar. Enligt denna paragraf ska en myndighet använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. Det anges också att en myndighet under samma förutsättningar ska använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala.

I 14 och 15 §§ förvaltningslagen finns bestämmelser som gäller medverkan av ombud eller biträde. Den som är part i ett ärende får som ombud eller biträde anlita någon som är lämplig för uppdraget. Den som anlitar ombud ska dock medverka personligen om myndigheten begär det. Om ett ombud eller biträde bedöms vara olämplig för sitt uppdrag får myndigheten besluta att han eller hon inte längre får medverka i ärendet (14 §). Enligt 15 § förvaltningslagen får en myndighet begära att ett ombud ska styrka sin behörighet genom en skriftlig eller muntlig fullmakt. En sådan fullmakt ska innehålla uppgift om ombudets namn och uppdragets omfattning. Om ombudet får sätta någon annan i sitt ställe, ska även detta framgå av fullmakten. Om ett ombud inte följer en begäran om att styrka sin behörighet genom en fullmakt, får myndigheten besluta ett föreläggande om samma sak. Ett sådant föreläggande får riktas till ombudet eller parten. Om en handling som inleder ett ärende har skrivits under av ett ombud, ska det i föreläggandet anges att följderna av att det inte följs kan bli att framställningen inte tas upp till prövning.

I 16–18 §§ förvaltningslagen finns bestämmelser om jäv. Den som för en myndighets räkning tar del i handläggningen på ett sätt som kan påverka myndighetens beslut i ärendet är under vissa förutsättningar jävig. Om det är uppenbart att frågan om opartiskhet saknar betydelse, ska myndigheten bortse från jäv (16 §). I 17 § förvaltningslagen anges vidare att den som är jävig inte får ta del i handläggningen av ärendet och inte heller närvara när ärendet avgörs. Han eller hon får dock utföra sådana uppgifter som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt. Av 18 § förvaltningslagen framgår att den som känner till en omständighet som kan antas göra honom eller henne jävig ska omedelbart anmäla detta till myndigheten samt att en myndighet ska pröva en jävsfråga så snart som möjligt. Den som jävet gäller får ta del i prövningen av jävsfrågan endast om det krävs för att myndigheten ska vara beslutsför och någon ersättare inte kan kallas in utan att prövningen försenas avsevärt.

4.3.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen

Det finns inte några bestämmelser som motsvarar 9–18 §§ förvaltningslagen för handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring i nuvarande lagstiftning.

Enligt 47 § lagen om arbetslöshetsförsäkring ska sökanden intyga på heder och samvete att lämnade uppgifter är riktiga och fullständiga samt anmäla ändrade förhållanden av betydelse för hans eller hennes rätt till ersättning.

4.3.3 Förslag i SOU 2020:37

I SOU 2020:37 föreslås inga bestämmelser som motsvarar 9–18 §§ förvaltningslagen. Utredningen angav dock i betänkandet att det finns flera bestämmelser i förvaltningslagen som kan vara värdefulla för att uppnå en enhetlig och rättssäker administration av arbetslöshetsförsäkringen. Som exempel angavs att det kan vara av värde för både arbetslöshetskassorna och sökandena att ha uttryckliga bestämmelser om partsinsyn, tolkning, ombud och jäv. För sökande kan det finnas ett särskilt behov av att veta att ärenden avgörs så snart som möjlig för att arbetslöshetsersättningen inte ska försenas onödigt länge. Därmed kan även bestämmelserna i förvaltningslagen om åtgärder när handläggningen försenas vara av intresse. Utredningen gjorde dock bedömningen att det inte låg i utredningens uppdrag att se över om hela eller större delar av förvaltningslagen ska göras tillämplig på arbetslöshetskassornas verksamhet (SOU 2020:37 s 521 f).

I 13 kap. 1 § i betänkandets förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1) anges att en ansökan ska innehålla de uppgifter som behövs i ärendet och att uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete.

4.3.4 Bedömning

Bestämmelsen om utgångspunkterna för handläggningen i 9 § första stycket förvaltningslagen lär arbetslöshetskassorna redan i dag sträva efter att tillämpa (jämför JO dnr 6945–2013). Bestämmelserna i paragrafens andra stycke om skriftlig handläggning motsvarar också

vad som tillämpas i dag. Bestämmelsen om möjligheten, men inte skyldigheten, till muntlig handläggning så länge det inte är olämpligt förefaller vara ändamålsenlig för ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Bestämmelsen om partsinsyn i 10 § förvaltningslagen är en bestämmelse som såsom en allmän rättsgrundsats ansetts gälla även i ärenden där bestämmelsen inte varit formellt tillämplig (RÅ 1994 ref. 79 och RÅ 2001 ref. 27).

Bestämmelserna om åtgärder när handläggningen försenas i 11 och 12 §§ förvaltningslagen är särskilt viktiga i fråga om ärenden där den enskilde är ekonomiskt beroende av att det fattas ett beslut, jämför JO dnr 3290–2007 och 4184–2009, vilket är fallet med de allra flesta ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Bestämmelsen om överinstansens föreläggande och överklagandeförbud i 49 § förvaltningslagen hör intimt samman med regleringen i 12 § förvaltningslagen.

Bestämmelsen om tolkning och översättning i 13 § förvaltningslagen är grundläggande för att personer som inte behärskar svenska eller har en funktionsnedsättning, som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala, ska kunna ta till vara sin rätt. Det gäller även inom arbetslöshetsförsäkringen, som är viktig för arbetslösa försörjning. Kraven på tolkning och översättning gäller bara i den utsträckning det faktiskt behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt. Bestämmelsen för den som inte behärskar svenska språket förutsätter att myndigheten använder svenska i sin verksamhet. Något lagfäst krav på att arbetslöshetskassor ska göra det när de handlägger ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring finns inte. Emellertid fanns i 1986 års förvaltningslag en motsvarande bestämmelse om tolkning och översättning, trots att det då inte fanns något lagfäst krav på att myndigheter skulle använda svenska i sin verksamhet. Ett sådant krav infördes först genom språklagen (2009:600). Något hinder mot att göra bestämmelsen tillämplig vid handläggningen hos arbetslöshetskassor av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring trots att svenska inte föreskrivs för arbetslöshetskassor kan inte anses finnas.

Bestämmelserna om ombud och biträde i 14 och 15 §§ förvaltningslagen bygger närmast på vad som följer av allmänna förvaltningsrättsliga grundsatser (jämför prop. 2016/17:180 s. 90). I 47 § första stycket lagen om arbetslöshetsförsäkring och 13 kap. 1 §

i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37 finns det emellertid krav på att sökanden ska intyga på heder och samvete att lämnade uppgifter är riktiga och fullständiga (se avsnitt 18.4 i SOU 2020:37). Det är en särreglering som innebär att intygandet inte kan göras av ett ombud eller biträde. Det är trots detta ändamålsenligt att bestämmelserna om ombud och biträde ska tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring med de begränsningar som kravet på sökandens intygande på heder och samvete innebär.

Bestämmelserna om jäv i 16–18 §§ förvaltningslagen är grundläggande betydelse för rättssäkerheten vid all ärendehandläggning och förtroendet för den offentliga förvaltningen (prop. 2016/17:180 s. 93).

Sammanfattningsvis förefaller det vara ändamålsenligt att de allmänna krav på handläggningen av ärenden som finns i 9–18 och 49 §§ förvaltningslagen ska tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

4.4 Hur ärenden inleds och åtgärder när handlingar ges in (19–22 §§ förvaltningslagen)

4.4.1 Förvaltningslagen

I 19 § förvaltningslagen finns bestämmelser om hur enskilda inleder ärenden hos myndigheter. En enskild kan inleda ett ärende hos en myndighet genom en ansökan, anmälan eller annan framställning. Framställningen ska innehålla uppgifter om den enskildes identitet och den information som behövs för att myndigheten ska kunna komma i kontakt med honom eller henne. Det ska även framgå av framställningen vad ärendet gäller och vad den enskilde vill att myndigheten ska göra. Det ska också framgå vilka omständigheter som ligger till grund för den enskildes begäran, om det inte är uppenbart obehövligt.

I 20 § förvaltningslagen regleras vilka åtgärder en myndighet kan vidta om det finns brister i en framställning från någon enskild. Om en framställning är ofullständig eller oklar, ska en myndighet i första hand hjälpa den enskilde till rätta inom ramen för sin allmänna serviceskyldighet enligt 6 § andra stycket förvaltningslagen. Det

framgår även av bestämmelsen att en myndighet får besluta att förelägga den enskilde att avhjälpa en brist som finns kvar, om bristen medför att framställningen inte kan läggas till grund för en prövning i sak. I föreläggandet ska det anges att följderna av att det inte följs kan bli att framställningen inte tas upp till prövning. En handling ska enligt 21 § förvaltningslagen bekräftas av avsändaren om myndigheten anser att det behövs.

I 22 § förvaltningslagen finns bestämmelser om när en handling ska anses inkommen till en myndighet. Det anges i första stycket att en handling har kommit in till en myndighet den dag som handlingen når myndigheten eller en behörig befattningshavare. Av andra stycket framgår att om en handling genom en postförsändelse eller en avi om en betald postförsändelse som innehåller handlingen har nått en myndighet eller behörig befattningshavare en viss dag, ska handlingen dock anses ha kommit in närmast föregående arbetsdag, om det inte framstår som osannolikt att handlingen eller avin redan den föregående arbetsdagen skilts av för myndigheten på ett postkontor. En handling som finns i en myndighets postlåda när myndigheten tömmer den första gången en viss dag ska anses ha kommit in närmast föregående arbetsdag.

4.4.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen

I 47–47 c §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring finns bestämmelser om ansökan om ersättning. I 47 § anges att en ansökan om ersättning ges in till och prövas av arbetslöshetskassan. Det anges vidare att sökanden ska lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av hans eller hennes rätt till ersättning. Sökanden ska intyga på heder och samvete att lämnade uppgifter är riktiga och fullständiga samt anmäla ändrade förhållanden av betydelse för hans eller hennes rätt till ersättning. Det anges även vad som ska ges in tillsammans med ansökan och att intyg och övriga uppgifter ska förvaras bland kassans handlingar. I 30 § förordningen om arbetslöshetsförsäkring anges att en ansökan om ersättning hos en arbetslöshetskassa ska göras på den blankett som Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen bestämmer eller på något annat sätt som inspektionen bestämmer. Ansökan får överföras elektroniskt. Det anges vidare att på den blankett som Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

bestämmer ska arbetsgivaren på begäran utfärda ett intyg om den arbetssökandes arbetsförhållanden och de uppgifter i övrigt som behövs för att bedöma sökandens rätt till ersättning.

Det finns också bestämmelser om inom vilken tid som ansökan om ersättning och anmälan om ändrade förhållanden ska göras (47 a och b §§) Det anges även att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ansökan (47 c §).

4.4.3 Förslag i SOU 2020:37

I SOU 2020:37 finns i 13 kap. i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1) följande bestämmelser.

I 13 kap. 1 § anges att den som vill begära arbetslöshetsersättning ska ansöka om ersättningen hos arbetslöshetskassan och att en ansökan ska innehålla de uppgifter som behövs i ärendet. Det anges även att uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete. Enligt 13 kap. 2 § ska en ansökan om arbetslöshetsersättning göras senast vid utgången av månaden efter den månad som ansökan avser. Gör inte ansökan inom den angivna tiden är rätten till arbetslöshetsersättning för den månaden förlorad, om det inte finns särskilda skäl. I 13 kap. 3 § anges vidare att den som vill begära intyg om att med bibehållen arbetslöshetsersättning söka arbete i något annat EU- eller EES-land eller i Schweiz ska ansöka om intyget hos Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

I 13 kap. 5 § finns en upplysningsbestämmelse som anger att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om den ansökan som avses i 13 kap. 1 och 3 §§.

Det föreslås också en bestämmelse om skyldighet att anmäla ändrade förhållanden som motsvarar 47 § lagen om arbetslöshetsförsäkring. Enligt 13 kap. 16 § ska den som ansöker om, har rätt till eller får arbetslöshetsersättning anmäla ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på ersättningen till arbetslöshetskassan. Sådant uppgiftslämnande ska ske på heder och samvete om inte särskilda skäl talar mot det. En sådan anmälan ska göras så snart som möjligt och senast 14 dagar efter det att den sökande fick kännedom om förändringen.

4.4.4 Bedömning

Det som regleras i bestämmelsen om framställningar från enskilda i 19 § förvaltningslagen är särreglerat i lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkringen (47 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 30 § förordningen om arbetslöshetsförsäkring samt 13 kap. 1 § i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37, se avsnitt 18.4 i SOU 2020:37).

Bestämmelsen om åtgärder för att rätta brister i en framställning i 20 § förvaltningslagen bedöms i sak till stor del motsvaras av bestämmelserna i 13 kap. 9 och 10 §§ i den föreslagna lagen om arbetslöshetsförsäkring. Det finns dock vissa skillnader, bl.a. den att det i 13 kap. 10 § i den föreslagna lagen finns en skrivning som gör att delgivningslagen får tillämpas. Det som regleras i 20 § förvaltningslagen får därför anses särreglerat i förslaget till ny lag om arbetslöshetsförsäkring.

Bestämmelsen om bekräftelse av handlingar i 21 § förvaltningslagen lär motsvara vad som redan tillämpas hos arbetslöshetskassorna.

Bestämmelsen om hur ankomstdagen för handlingar bestäms i 22 § förvaltningslagen innehåller regler som är lämpliga även i fråga om handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Det är väsentligt att det finns tydliga regler om när en handling ska anses ha kommit in till en arbetslöshetskassa, eftersom det finns flera bestämmelser där den tidpunkten är avgörande, t.ex. vid överklagande av en arbetslöshetskassas beslut.

Sammanfattningsvis förefaller det vara ändamålsenligt att bestämmelserna i 19–22 §§ förvaltningslagen ska tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring i de delar där det inte finns någon särreglering.

4.5 Beredning av ärenden (23–27 §§ förvaltningslagen)

4.5.1 Förvaltningslagen

I 23 § förvaltningslagen finns bestämmelser om myndighetens utredningsansvar och om en enskild parts medverkan i utredningen

av ärenden som har inletts av parten själv. Det anges i bestämmelsen att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. En enskild part som inleder ett ärende ska medverka genom att så långt som möjligt ge in den utredning som parten vill åberopa till stöd för sin framställning. Om det behövs, ska myndigheten genom frågor och påpekanden verka för att parten förtydligar eller kompletterar framställningen.

Enligt 24 § förvaltningslagen ska en myndighet ge en enskild part som vill lämna uppgifter muntligt i ett ärende tillfälle till att göra det om det inte framstår som obehövligt. Myndigheten bestämmer hur detta ska ske.

Det finns i förvaltningslagen ett krav på kommunikation innan en myndighet fattar beslut i ett ärende (25 §). Innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövligt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet. Myndigheten får dock avstå från sådan kommunikation, om ärendet gäller anställning av någon och det inte är fråga om prövning i högre instans efter överklagande, om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet, eller om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart. Myndigheten bestämmer hur sådan underrättelse ska ske. Underrättelse får ske genom delgivning. Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

En myndighet kan enligt 26 § förvaltningslagen i handläggningen av ett ärende (dvs. inom ramen för sitt utredningsansvar enligt 23 §) begära ett yttrande från en annan myndighet eller från någon enskild (remiss). Om en myndighet behöver inhämta yttranden från flera, ska det göras samtidigt, om inte ett annat tillvägagångssätt framstår som lämpligare. Det ska framgå av remissen vad yttrandet ska avse och när det senast ska ha kommit in till myndigheten.

En myndighet som får uppgifter på något annat sätt än genom en handling är skyldig att snarast dokumentera dem, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem (27 §).

4.5.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen

Några bestämmelser som motsvarar 23–27 §§ förvaltningslagen för arbetslöshetskassors handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring finns inte i nuvarande lagstiftning.

4.5.3 Förslag i SOU 2020:37

I SOU 2020:37 finns i 13 kap. i förslaget till ny lag om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1) följande bestämmelser beträffande beredning av ärenden.

När det gäller utredningsansvaret anges i 13 kap. 6 § att den som beslutar i ett ärende (beslutsinstansen) ska se till att ärendet blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. Det anges även att beslutsinstansen när det behövs i ett ärende får ställa frågor till arbetsgivare eller någon annan som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter.

När det gäller den enskildes skyldighet att medverka i utredningen anges i 13 kap. 7 § att den enskilde är skyldig att lämna de uppgifter som är av betydelse för ett ärende enligt lagen. Det anges även att för sådant uppgiftslämnande gäller att uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete, om inte särskilda skäl talar mot det.

I 13 kap. 8 § finns en bestämmelse om kommunikation. Det anges där att innan beslutsinstansen fattar beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den enskilde om allt material av betydelse för beslutet och ge honom eller henne tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet. Beslutsinstansen får bestämma hur underrättelse ska ske. Underrättelse får ske genom delgivning. Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

4.5.4 Bedömning

Bestämmelsen om utredningsansvaret i 23 § förvaltningslagen infördes bl.a. för att förvaltningsdomstolar som överprövar myndigheters beslut har ett uttryckligt utredningsansvar och att minst samma krav därför uttryckligen borde ställas på myndigheter

(prop. 2016/17:180 s. 148). Arbetslöshetskassors beslut enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring kan överklagas till förvaltningsdomstol, och kassorna tar redan i dag ansvar för utredningen.

I SOU 2020:37 föreslås en bestämmelse som i sak motsvarar 23 § första stycket förvaltningslagen (13 kap. 6 § första stycket i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1), varför 23 § första stycket förvaltningslagen bör vara tillämplig för arbetslöshetskassornas handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

I SOU 2020:37 föreslås en uttrycklig bestämmelse om den enskildes skyldighet att medverka i utredningen (13 kap. 7 § första meningen i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1). Av den bestämmelsen framgår att den enskilde ska lämna vissa uppgifter på heder och samvete. Den bestämmelsen innebär således en särreglering i förhållande till 23 § andra stycket förvaltningslagen, som inte handlar om vad en myndighet utan den enskilde ska göra (se avsnitt 18.5.2 i SOU 2020:37).

Bestämmelsen i 23 § tredje stycket förvaltningslagen om att genom frågor eller påpekanden verka för att parten förtydligar eller kompletterar en framställning, om det behövs, lär motsvara vad arbetslöshetskassorna redan tillämpar och är i vart fall en ändamålsenlig bestämmelse vid handläggningen av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Bestämmelsen om när man får lämna uppgifter muntligt i 24 § förvaltningslagen innebär ett undantag från huvudregeln om skriftlig handläggning i 9 § andra stycket förvaltningslagen. Den enskilde har en rätt att lämna uppgifter muntligt, om det inte framstår som obehövligt. Bestämmelsen förefaller ändamålsenlig även vid handläggningen av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring och strider inte mot bestämmelserna i den lagen. Eftersom en del uppgifter ska lämnas på heder och samvete enligt lagen om arbetslöshetsförsäkringen bör det nämnas att den som bara lämnat uppgifter muntligen inte kan straffas för osann försäkran enligt 15 kap. 10 § brottsbalken.

I SOU 2020:37 föreslås en bestämmelse som i sak till stor del motsvarar 25 § förvaltningslagen (13 kap. 8 § i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1). Utredningens förslag saknar dock förvaltningslagens uppräknade situationer då det är möjligt att avstå från kommunikation. Dessa situationer lär i praktiken inte

förekomma vid arbetslöshetskassors handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Något hinder mot att låta hela 25 § förvaltningslagen bli tillämplig för arbetslöshetskassornas ärendehandläggning kan dock inte anses finnas.

Bestämmelsen om remiss i 26 § förvaltningslagen förefaller ändamålsenlig även vid handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring, även om det i den lagen finns flera bestämmelser om uppgiftsskyldighet som kan användas i stället för remiss. Något behov av ytterligare precisering av när och till vem frågor får ställas, som föreslås i SOU 2020:37 (13 kap. 6 § andra stycket), kan inte anses finnas vid handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Bestämmelsen om dokumentation av uppgifter i 27 § förvaltningslagen får anses grundläggande vid all handläggning av ärenden som utgör myndighetsutövning och gör bl.a. att överinstansen vid överklagande har tillgång till samma underlag som den beslutande myndigheten. Bestämmelsen kompletteras av 4 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen som innebär att en myndighet som för handläggning av ett mål eller ärende använder sig av en upptagning för automatiserad behandling ska se till att den tillförs handlingarna i målet eller ärendet i läsbar form, om det inte finns särskilda skäl mot det. Enligt 2 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen och bilagan till den lagen ska arbetslöshetskassor vid tillämpningen av offentlighets- och sekretesslagen jämföras med myndigheter. Arbetslöshetskassors beslut enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring kan som nämnts överklagas till förvaltningsdomstol.

Sammanfattningsvis förefaller det vara ändamålsenligt att bestämmelserna i 23–27 §§ förvaltningslagen ska tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring i de delar där det inte finns särreglering. I sådant fall kan 13 kap. 6 och 8 §§ i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:23 utgå.

4.6 Myndighetens beslut (28–35 §§ förvaltningslagen)

4.6.1 Förvaltningslagen

I 28 § förvaltningslagen finns bestämmelser om förfarandet vid myndigheters beslutsfattande. Enligt paragrafen kan ett beslut fattas av en befattningshavare ensam eller av flera gemensamt eller automatiserat. Vid den slutliga handläggningen kan föredragande och andra befattningshavare medverka utan att delta i avgörandet. Vidare gäller att när flera ska fatta beslut gemensamt och de inte kan enas, ska ordföranden presentera de olika förslag till beslut som har förts fram. Varje förslag ska presenteras så att det kan besvaras med antingen ja eller nej. När de som deltar i avgörandet har fått ta ställning till förslagen, meddelar ordföranden vad som enligt hans eller hennes uppfattning har beslutats. Detta blir beslutet, om inte omröstning begärs.

I 29 § förvaltningslagen regleras förfarandet vid omröstning. Enligt denna bestämmelse ska en omröstning genomföras öppet. Om det vid omröstningen finns fler än två förslag, ska man först avgöra vilket förslag som ska ställas mot det som ordföranden anser har beslutats. Omröstningen avgörs genom enkel majoritet. Om det blir lika röstetal, har ordföranden utslagsröst. Varje ledamot som deltar i den slutliga handläggningen ska delta även i avgörandet. Ordföranden ska alltid rösta om det behövs för att ärendet ska kunna avgöras. Andra ledamöter behöver dock inte rösta för mer än ett förslag.

I 30 § förvaltningslagen regleras rätten för en befattningshavare att reservera sig mot ett beslut och få en avvikande mening antecknad. Av denna paragraf framgår att när ett beslut fattas av flera gemensamt har den som deltar i avgörandet rätt att reservera sig mot beslutet genom att få en avvikande mening antecknad. Den som inte gör det ska anses ha ställt sig bakom beslutet. Den som medverkar vid den slutliga handläggningen av ett ärende utan att delta i avgörandet har alltid rätt att få en avvikande mening antecknad. En avvikande mening ska anmälas innan myndigheten expedierar beslutet eller på annat sätt gör det tillgängligt för utomstående. Om beslutet inte ska göras tillgängligt för utomstående, ska anmälan göras senast när beslutet får sin slutliga form.

I 31 § förvaltningslagen finns bestämmelser om krav på dokumentation av beslut. I paragrafen anges att det för varje skriftligt beslut ska finnas en handling som visar dagen för beslutet, vad beslutet innehåller, vem eller vilka som har fattat beslutet, vem eller vilka som har varit föredragande, och vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

I 32 § förvaltningslagen finns bestämmelser om krav på motivering av beslut. Av denna bestämmelse framgår att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. Det anges också att en motivering helt eller delvis får utelämnas, om beslutet gäller anställning av någon, om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart, om det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden eller något annat jämförbart förhållande, eller om beslutet gäller meddelande av föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen. Om motiveringen har utelämnats på grund av de tre först uppräknade anledningarna, ska myndigheten om möjligt ge en motivering i efterhand, om någon enskild begär det och det behövs för att han eller hon ska kunna ta till vara sin rätt.

I 33 § förvaltningslagen regleras myndighetens skyldighet att underrätta den som är part om innehållet i ett beslut och om hur ett överklagande går till. Enligt denna bestämmelse ska en myndighet som meddelar ett beslut i ett ärende så snart som möjligt underrätta den som är part om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt. Om parten får överklaga beslutet, ska han eller hon även underrättas om hur det går till. Myndigheten ska samtidigt upplysa parten om avvikande meningar som har antecknats. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll och vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid. Myndigheten bestämmer hur underrättelsen ska ske. En underrättelse ska dock alltid vara skriftlig om en part begär det. Underrättelse får ske genom delgivning.

I 34 § förvaltningslagen anges att bestämmelserna i 33 § förvaltningslagen om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till ska tillämpas också om någon som inte är part begär att få ta del av ett beslut som han eller hon får överklaga.

I 35 § förvaltningslagen finns bestämmelser om när beslut får verkställas. Av paragrafen framgår att ett beslut som får överklagas inom en viss tid får verkställas när överklagandetiden har gått ut, om beslutet inte har överklagats. Det framgår också att ett beslut alltid får verkställas omedelbart, om beslutet gäller anställning av någon, om beslutet gäller endast tillfälligt, eller om kretsen av dem som har rätt att överklaga är så vid eller obestämd att det inte går att avgöra när överklagandetiden går ut. En myndighet får även verkställa ett beslut omedelbart om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver det. Myndigheten ska dock först noga överväga om det finns skäl att avvakta med att verkställa beslutet på grund av att beslutet medför mycket ingripande verkningar för någon enskild, att verkställigheten inte kan återgå om ett överklagande av beslutet leder till att det upphävs, eller någon annan omständighet.

4.6.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen

I 57 § lagen om arbetslöshetsförsäkring anges när ett beslut får verkställas. Enligt denna bestämmelse gäller beslut enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring från en arbetslöshetskassa, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen eller en domstol omedelbart, om inte något annat har angetts i beslutet eller bestämts av den instans som ska överpröva beslutet.

4.6.3 Förslag i SOU 2020:37

I SOU 2020:37 finns i 13 kap. i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1) följande bestämmelser om beslut.

Enligt 13 kap. 11 och 12 §§ är det arbetslöshetskassan som fattar beslut i ärenden enligt den föreslagna lagen utom i ärenden om intyg om att med bibehållen arbetslöshetsersättning söka arbete i något annat EU- eller EES-land eller i Schweiz för då är det Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen som fattar beslut. Inspektionen får

inte förlänga en beslutad period att med bibehållen ersättning söka arbete i något annat EU- eller EES-land eller i Schweiz så att perioden sammantaget överstiger tre månader.

Av 13 kap. 13 § framgår att ett beslut som kan antas påverka en enskilds situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för beslutet.

I 13 kap. 14 § regleras hur underrättelse om ett beslut och hur det överklagas ska gå till. Den som meddelar ett beslut enligt den föreslagna lagen ska så snart som möjligt underrätta den enskilde om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt. Om den enskilde får överklaga beslutet, ska han eller hon även underrättas om hur det går till. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll och vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid. Den som meddelar beslutet bestämmer hur underrättelsen ska ske. En underrättelse ska dock alltid vara skriftlig om den enskilde begär det. Underrättelse får ske genom delgivning.

I 13 kap. 15 § anges att beslut enligt den föreslagna lagen ska gälla omedelbart, om inte något annat har angetts i beslutet eller bestämts av den domstol som ska överpröva beslutet. Av 13 kap. 17 § framgår att arbetslöshetskassan får besluta om arbetslöshetsersättning för tid fram till dess att ett ärende har avgjorts (s.k. interimistiskt beslut), om det inte utan betydande dröjsmål kan avgöras om rätt till arbetslöshetsersättning finns, om det är sannolikt att sådan rätt finns, och om det är av väsentlig betydelse för den som begär arbetslöshetsersättningen. Sådant beslut får även meddelas när det står klart att rätt till arbetslöshetsersättning finns, men ersättningens belopp inte kan bestämmas utan betydande dröjsmål.

4.6.4 Bedömning

Det är arbetslöshetskassorna själva som bestämmer vem eller vilka som får fatta beslut på kassans vägnar i ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Bestämmelserna om beslutsfattande i 28–

30 §§ förvaltningslagen förefaller lämpliga vid beslutsfattande hos arbetslöshetskassor i ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring, även om det vanligaste lär vara att beslut fattas av en handläggare utan föredragning och utan andra närvarande vid den slutliga handläggningen. Bestämmelsen om att beslut kan fattas automatiserat i 28 § första stycket förvaltningslagen anses vara ett sådant nationellt författningsstöd för automatiserade beslut som avses i artikel 22.2 b i dataskyddsförordningen (se prop. 2017/18:95 s. 100, prop. 2017/18:112 s. 64 f., prop. 2017/18:115 s. 31, prop. 2017/18:254 s. 55 och följande sida samt prop. 2018/19:33 s. 164).

Bestämmelserna om dokumentation och motivering av beslut i 31 och 32 §§ förvaltningslagen tillgodoser grundläggande rätts säkerhetskrav som gör sig gällande vid all ärendehandläggning och gör bl.a. att allmänhetens tilltro till myndigheternas kompetens och objektivitet kan upprätthållas. I SOU 2020:37 föreslås en bestämmelse som i sak motsvarar 32 § första stycket förvaltningslagen (13 kap. 13 § i förslaget till ny lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1). Betänkandets förslag omfattar dock inte undantagen från kravet på beslutsmotivering i 32 § andra stycket och det därmed tillhörande tredje stycket förvaltningslagen. Dessa undantag lär i praktiken inte aktualiseras vid handläggningen hos arbetslöshetskassor av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Något hinder mot att låta hela 32 § förvaltningslagen bli tillämplig för arbetslöshetskassornas ärendehandläggning kan dock inte anses finnas.

Bestämmelserna om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till i 33 och 34 §§ förvaltningslagen är också grundläggande för rättssäkerheten vid all ärendehandläggning. I SOU 2020:37 föreslås en bestämmelse som i sak motsvarar 33 § förvaltningslagen (13 kap. 14 § i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1), varför 33 § förvaltningslagen bör vara tillämplig för arbetslöshetskassornas handläggning av ärenden. Bestämmelsen i 34 § förvaltningslagen gäller underrättelse till den som inte är part i ärendet men har rätt att överklaga beslutet. I ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring är den enskilde part. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen är inte part i ärendet hos arbetslöshetskassan, men får överklaga beslut i ärendet (och kan vara motpart i domstol om den enskilde överklagar). Några beslut av en arbetslöshetskassa som andra än den enskilde och Inspektionen för

arbetslöshetsförsäkringen får överklaga lär inte förekomma i ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetskassornas skyldighet att för tillsyn och uppföljning av arbetslöshetsförsäkringen lämna uppgifter till Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen regleras i 90 § lagen om arbetslöshetskassor och förordningen (1997:836) om arbetslöshetskassor. Skyldigheten att underrätta Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen är således särreglerad i förhållande till förvaltningslagen.

Det som regleras i bestämmelsen om när beslut får verkställas i 35 § förvaltningslagen är särreglerat i lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkringen (57 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 13 kap. 15 § i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37, se avsnitt 18.6.4 i SOU 2020:37).

Sammanfattningsvis förefaller det vara ändamålsenligt att bestämmelserna i 28–35 §§ förvaltningslagen ska tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring i de delar där det inte finns särreglering. I sådant fall kan 13 kap. 13 och 14 §§ i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37 utgå.

4.7 Rättelse och ändring av beslut (36–39 §§ förvaltningslagen)

4.7.1 Förvaltningslagen

I 36 § förvaltningslagen regleras möjligheten till rättelse av beslut som innehåller uppenbara felaktigheter till följd av någons förbiseende. Enligt denna bestämmelse får ett beslut som innehåller en uppenbar felaktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende rättas av den myndighet som har meddelat beslutet.

I 37 § förvaltningslagen regleras under vilka förutsättningar en myndighet har en befogenhet att ändra ett beslut som den själv har fattat. Av bestämmelsen framgår att en myndighet får ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning. Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får dock ändras till den enskildes nackdel bara om det framgår av beslutet eller de

föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas, om tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller om felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

I 38 § förvaltningslagen finns bestämmelser om under vilka förutsättningar en myndighet är skyldig att ändra ett beslut som den själv har fattat. Av denna bestämmelse framgår att en myndighet är skyldig att ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning och beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

I 39 § förvaltningslagen regleras under vilka förutsättningar en myndighet får ändra ett beslut som har överklagats. Av denna bestämmelse framgår att ett beslut som har överklagats får ändras av den myndighet som har meddelat det som första instans enbart i sådana fall som avses i 38 § förvaltningslagen och bara om överklagandet och övriga handlingar i ärendet ännu inte har överlämnats till den högre instans som ska pröva överklagandet. Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen och överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet (46 §).

4.7.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen

I lagen om arbetslöshetsförsäkring finns särskilda bestämmelser om omprövning som inte har någon motsvarighet i förvaltningslagen. Enligt 61 § lagen om arbetslöshetsförsäkring ska beslut av en arbetslöshetskassa i ärenden om rätt till ersättning enligt den lagen omprövas av kassan, om det begärs av den enskilde som beslutet angår. Detta gäller inte om arbetslöshetskassan redan har ändrat beslutet med stöd av 63 § lagen om arbetslöshetsförsäkring. Av 62 § lagen om arbetslöshetsförsäkring framgår att bestämmelserna i 53–56 §§ i den lagen om överklagande ska tillämpas i fråga om en begäran om omprövning.

I 63 § lagen om arbetslöshetsförsäkring finns bestämmelser om under vilka förutsättningar en arbetslöshetskassa är skyldig att ändra ett beslut som den själv har fattat. Av denna bestämmelse framgår

att en arbetslöshetskassa utan begäran ska ändra sitt beslut i sådana ärenden om rätt till ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring som inte överprövats av en högre instans, om beslutet på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, om beslutet har blivit oriktigt på grund av att det fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag, eller om beslutet har blivit oriktigt på grund av en uppenbart felaktig rättstillämpning eller någon annan liknande orsak. En sådan ändring behöver inte göras, om oriktigheten är av ringa betydelse. Det finns också en bestämmelse om att en ändring med stöd av 63 § lagen om arbetslöshetsförsäkring av ett beslut inte får göras sedan mer än två år förflutit från den dag då beslutet meddelades (64 §). Ett beslut får dock ändras även efter det att tiden har gått ut, om det först därefter har kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag eller om det finns andra synnerliga skäl.

I 65 § lagen om arbetslöshetsförsäkring finns begränsningar i hur ett beslut får ändras. Av bestämmelsen framgår att beslutet inte får ändras till den enskildes nackdel vid omprövning enligt 61 § lagen om arbetslöshetsförsäkring, dvs. efter begäran om omprövning av den enskilde. Vid ändring enligt 63 § lagen om arbetslöshetsförsäkring får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel, om det finns synnerliga skäl mot det (63–65 §§).

4.7.3 Förslag i SOU 2020:37

I SOU 2020:37 finns i 14 kap. i förslaget till ny lag om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1) bestämmelser om rättelse och ändring.

I 14 kap. 1 § anges att beslut enligt den föreslagna lagen som innehåller en uppenbar felaktighet till följd av skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende får rättas av den som har meddelat beslutet.

Ett beslut enligt den föreslagna lagen får enligt 14 kap. 2 § ändras av den som har meddelat beslutet som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning. Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för en enskild får dock ändras till den

enskildes nackdel bara om felaktigheten beror på att han eller hon har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Ett beslut enligt den föreslagna lagen ska enligt 14 kap. 3 § ändras av den som har meddelat beslutet som första instans om den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning, och om beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för den enskilde.

Enligt 14 kap. 4 § får ett beslut som har överklagats ändras av den som har meddelat beslutet som första instans enbart i sådana fall som avses i 14 kap. 3 § och bara om överklagandet och övriga handlingar i ärendet ännu inte har överlämnats till den högre instans som ska pröva överklagandet.

Av 14 kap. 5 § framgår att en rättelse eller ändring av ett beslut enligt 14 kap. 1–3 §§ inte får göras sedan mer än två år förflutit från den dag då beslutet meddelades. Ett beslut får dock rättas eller ändras även efter det att tiden har gått ut, om det först därefter har kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag eller om det finns andra synnerliga skäl.

I SOU 2020:37 finns även i 15 kap. i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1) bestämmelser som motsvarar de särskilda bestämmelser om omprövning som finns i 61 och 62 §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring.

I 15 kap. 1 § anges att arbetslöshetskassans beslut enligt den föreslagna lagen ska omprövas av kassan om det begärs av den enskilde som beslutet angår. Detta gäller inte om arbetslöshetskassan redan har rättat eller ändrat beslutet enligt bestämmelserna i den föreslagna lagen om rättelse och ändring. Vid en omprövning får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel.

När det gäller formkrav för begäran om omprövning anges i 15 kap. 2 § att vissa bestämmelser om överklagande och om underrättelse av ett beslut och hur det överklagas ska i relevanta delar tillämpas för en begäran om omprövning. Av 15 kap. 15 § andra stycket framgår att om beslutsinstansen ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

4.7.4 Bedömning

Bestämmelsen om rättelse av skrivfel och liknande i 36 § förvaltningslagen innebär en smidig ordning för korrigerings utan onödig byråkrati och har i dag en motsvarighet i 63 § lagen om arbetslöshetsförsäkring. I SOU 2020:37 föreslås en bestämmelse som i sak motsvarar 36 § förvaltningslagen (14 kap. 1 § i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1), varför 36 § förvaltningslagen bör vara tillämplig för arbetslöshetskassornas handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Bestämmelsen om när en myndighet får ändra ett beslut i 37 § förvaltningslagen har i dag en motsvarighet i 63 § lagen om arbetslöshetsförsäkring. I SOU 2020:37 föreslås att ett gynnande beslut ska få ändras till den enskildes nackdel bara om felaktigheten beror på att han eller hon har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter (14 kap. 2 § i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1). Möjligheterna att göra det även om tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller om det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas, ska alltså inte gälla enligt förslaget. Det beror på att det inte finns något behov av detta vid handläggningen hos arbetslöshetskassor av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring (se SOU 2020:37 s. 564). Möjligheten att ändra beslut till den enskildes nackdel om det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på innebär att myndigheten kan välja att villkora ett beslut. Även om det är svårt att se i vilka situationer arbetslöshetskassorna skulle behöva göra detta, eller i vilka situationer som tvingande säkerhetsskäl kan kräva en ändring, kan det inte anses olämpligt att låta hela 37 § förvaltningslagen bli tillämplig för arbetslöshetskassornas handläggning.

I SOU 2020:37 föreslås bestämmelser som i sak motsvarar 38 och 39 §§ förvaltningslagen (14 kap. 3 och 4 §§ i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1), varför 38 och 39 §§ förvaltningslagen bör vara tillämpliga för arbetslöshetskassornas handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

En annan sak är att det finns en särreglering om omprövning som innebär att arbetslöshetskassorna ska ompröva och kanske ändra ett beslut innan det får överklagas. Särregleringen innebär bl.a. att ett

överklagande som görs innan beslutet omprövats ska anses som en begäran om omprövning (50 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 15 kap. 6 § i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37, se avsnitt 20.4 i SOU 2020:37), dvs. i detta fall finns det inte något sådant överklagande som avses i 39 § förvaltningslagen.

I förvaltningslagen finns det ingen tidsgräns för när rättelse eller ändring av ett beslut får ske. Det finns det däremot i 64 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 14 kap. 5 § i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37, vilket får ses som särregler i förhållande till 36–39 §§ förvaltningslagen.

Sammanfattningsvis förefaller det vara ändamålsenligt att bestämmelserna i 36–39 §§ förvaltningslagen ska gälla för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring i de delar där det inte finns särreglering. I sådant fall kan 14 kap. 1–4 §§ i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37 utgå. Då behöver 14 kap. 5 § i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37 justeras i fråga om paragrafhänvisningar.

4.8 Överklagande (40–48 §§ förvaltningslagen)

4.8.1 Förvaltningslagen och lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter

I 40 § förvaltningslagen anges att förvaltningsbeslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol och att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. I 41 § förvaltningslagen anges att beslut får överklagas om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. Av 42 § förvaltningslagen framgår att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.

I 43 § förvaltningslagen finns bestämmelser om krav på form och innehåll i fråga om ett överklagande av ett beslut och till vilken myndighet ett överklagade ska ges in. Det anges i denna bestämmelse att ett överklagande av ett beslut ska göras skriftligen till den högre instans som ska pröva överklagandet (överinstansen). Överklagandet ska dock ges in till den myndighet som har meddelat

beslutet (beslutsmyndigheten). I överklagandet ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. Det erinras också om att det i 3 och 4 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) finns ytterligare bestämmelser om vad ett överklagande som ska prövas av allmän förvaltningsdomstol ska innehålla.

I 44 § förvaltningslagen finns bestämmelser om överklagandetid. Ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten. Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

I 45 § förvaltningslagen finns bestämmelser om rättidsprövning av ett överklagande av ett beslut. Beslutsmyndigheten ska enligt denna bestämmelse pröva om ett överklagande har kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent, ska myndigheten besluta att överklagandet inte får tas upp till prövning (avvisning). Ett överklagande ska dock inte avvisas om förseningen beror på att myndigheten inte har lämnat en korrekt underrättelse om hur man överklagar, eller om överklagandet har kommit in till överinstansen inom överklagandetiden.

I 46 § förvaltningslagen regleras vad som gäller i fråga om beslutsmyndighetens överlämnande av ett överklagande till överinstansen och vad beslutsmyndigheten ska göra om den i samband med ett överklagande ändrar sitt ursprungliga beslut. Det anges att om överklagandet inte avvisas ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen. Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

I 47 § förvaltningslagen regleras vad som är överinstansens uppgift vid ett överklagande. Av bestämmelsen framgår att överinstansen ska pröva frågor om att avvisa ett överklagande på någon annan grund än att det har kommit in för sent, dvs. om förutsättningarna för sakprövning är uppfyllda. Det framgår också att om ett överklagande felaktigt har getts in till överinstansen, ska den myndigheten vidarebefordra överklagandet till beslutsmyndigheten och samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till

överinstansen. I 48 § förvaltningslagen anges att överinstansen får bestämma att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla (inhibition), dvs besluta att verkställigheten av underinstansens beslut stoppas i väntan på den slutliga prövningen.

I lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter finns bestämmelser om sådana beslut av bolag och andra enskilda organ, som enligt särskilda bestämmelser får överklagas till regeringen, till en förvaltningsdomstol eller till en förvaltningsmyndighet (1 §). Det anges även att om en annan lag eller en författning som beslutats av regeringen eller av en förvaltningsmyndighet innehåller någon bestämmelse som avviker från lagen, gäller den bestämmelsen. I 2 § i den lagen anges att ett överklagande av ett beslut av ett enskilt organ ska göras skriftligen och ges in till den myndighet som ska pröva överklagandet, dvs. till överprövningsinstansen och inte till beslutsinstansen. I överklagandet ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. Det erinras också om att det i 3 och 4 §§ förvaltningsprocesslagen finns ytterligare bestämmelser om vad ett överklagande som ska prövas av allmän förvaltningsdomstol ska innehålla. Av 3 § framgår att ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till den myndighet som ska pröva det inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom det enskilda organet. I 4 § finns bestämmelser om rättidsprövning och avvisning. Det anges där att den myndighet som ska pröva överklagandet prövar även frågan om överklagandet har kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent, ska myndigheten besluta att överklagandet inte får tas upp till prövning (avvisning). Ett överklagande ska dock inte avvisas om förseningen beror på att det enskilda organet inte har lämnat en korrekt underrättelse om hur man överklagar, eller om överklagandet har kommit in till det enskilda organet inom överklagandetiden. Slutligen anges i 5 § samma lag att om ett överklagande felaktigt har getts in till det enskilda organet, ska organet vidarebefordra överklagandet till den myndighet som ska pröva överklagandet och samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till det enskilda organet.

4.8.2 Nuvarande särregler i förhållande till förvaltningslagen

Det finns i lagen om arbetslöshetsförsäkring vissa särregler om överklagande i förhållande till de regler som finns i förvaltningslagen. Enligt 49 § lagen om arbetslöshetsförsäkring får beslut av en arbetslöshetskassa i ärenden om rätt till ersättning överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om inte annat följer av lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt. Behörig förvaltningsrätt är den inom vars domkrets klaganden var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om han eller hon inte var folkbokförd i Sverige, är behörig förvaltningsrätt den inom vars domkrets det första beslutet i saken har fattats. Av 60 § lagen om arbetslöshetsförsäkring framgår att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Det finns i lagen om arbetslöshetsförsäkring två bestämmelser gällande omprövning som inte har någon motsvarighet i förvaltningslagen. I 50 § lagen om arbetslöshetsförsäkring anges att arbetslöshetskassans beslut inte får överklagas av en enskild innan kassan har omprövat sitt beslut enligt 61 § lagen om arbetslöshetsförsäkring. Om ett beslut överklagas innan det har omprövats, ska överklagandet anses som en begäran om omprövning. I 51 § lagen om arbetslöshetsförsäkring anges att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, även till förmån för enskild part, får överklaga en domstols och en arbetslöshetskassas beslut i ärenden som avses i 49 § lagen om arbetslöshetsförsäkring.

I 53 § lagen om arbetslöshetsförsäkring finns bestämmelser om krav på form och innehåll i fråga om ett överklagande av ett beslut. Det anges i denna bestämmelse att ett beslut ska överklagas skriftligt och att det i skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och den ändring av beslutet som begärs.

I 54 § lagen om arbetslöshetsförsäkring finns bestämmelser om vart ett överklagande ska ges in. Skrivelsen med överklagandet ska ges in till den instans som har meddelat beslutet. I samma paragraf finns även bestämmelser om överklagandetid. Det anges att överklagandeskrivelsen ska ha kommit in till instansen som meddelat beslutet inom två månader från den dag klaganden fick del av beslutet eller, om överklagandet anförts av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen eller en arbetslöshetskassa, inom två månader från beslutets dag.

I 55 § lagen om arbetslöshetsförsäkring regleras vad den instans som meddelat det överklagade beslutet ska pröva. Det framgår av bestämmelsen att den instans som har meddelat det överklagade beslutet prövar om skrivelsen med överklagandet har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent, ska den avvisas utom när förseningen beror på att den instans som har fattat det överklagade beslutet har lämnat klaganden en felaktig underrättelse om hur man överklagar, eller skrivelsen inom tiden för överklagande har kommit in till den instans som ska pröva överklagandet. Om det senare är fallet, ska den instans dit skrivelsen kommit vidarebefordra den till den instans som har meddelat beslutet och samtidigt lämna uppgift om vilken dag skrivelsen kom in till den högre instansen.

I 56 § lagen om arbetslöshetsförsäkring regleras vad som gäller i fråga om beslutsinstansens överlämnande av ett överklagande till överinstansen. Om skrivelsen med överklagandet inte avvisas enligt 55 § lagen om arbetslöshetsförsäkring, ska den instans som har meddelat det överklagade beslutet lämna över denna och övriga handlingar i ärendet till den instans som ska pröva överklagandet.

Det finns i lagen om arbetslöshetsförsäkring ytterligare två bestämmelser om överklagande som inte har någon motsvarighet i förvaltningslagen som har med partsställningen att göra. I 58 § lagen om arbetslöshetsförsäkring anges att i ett mål där en enskild part överklagar en arbetslöshetskassas beslut är kassan den enskildes motpart. I 59 § lagen om arbetslöshetsförsäkring anges att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får överta en arbetslöshetskassas uppgift att i förvaltningsrätten och kammarrätten föra det allmännas talan samt att inspektionen för det allmännas talan i Högsta förvaltningsdomstolen.

4.8.3 Förslag i SOU 2020:37

I SOU 2020:37 finns i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.1) bestämmelser som motsvarar de särskilda bestämmelserna som finns i 50, 58 och 59 §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring om omprövning respektive partsställning.

I 15 kap. 1 § anges att arbetslöshetskassans beslut enligt lagen ska omprövas av kassan om det begärs av den enskilde som beslutet angår. Detta gäller dock inte om arbetslöshetskassan redan har rättat

eller ändrat beslutet enligt 14 kap. Vid en sådan omprövning får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel. I 15 kap. 2 § finns formkrav för begäran om omprövning. Där anges att bestämmelserna om överklagande i 15 kap. 11–14 §§ och om underrättelse av ett beslut och hur det överklagas i 13 kap. 14 § i relevanta delar ska tillämpas för en begäran om omprövning. 15 kap. 6 § anger att arbetslöshetskassans beslut inte får överklagas av den enskilde innan kassan har omprövat sitt beslut enligt 15 kap. 1 §. Om ett beslut överklagas innan det har omprövats, ska överklagandet anses som en begäran om omprövning.

När det gäller frågan om vem som är motpart i överinstans anges i 15 kap. 9 § att i ett mål där en enskild överklagar en arbetslöshetskassas beslut är kassan den enskildes motpart. I 15 kap. 10 § anges att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får överta en arbetslöshetskassas uppgift att i förvaltningsrätten och kammarrätten föra det allmännas talan samt att inspektionen för det allmännas talan i Högsta förvaltningsdomstolen.

I övrigt finns i SOU 2020:37 följande bestämmelser om överklagande i den föreslagna lagens kapitel 15.

Ett beslut enligt den föreslagna lagen får överklagas om beslutet kan antas påverka en enskilds situation på ett inte obetydligt sätt (15 kap. 5 §).

Ett beslut enligt den föreslagna lagen överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om inte annat följer av lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt (15 kap. 3 §). Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Behörig förvaltningsrätt är den inom vars domkrets den enskilde var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om han eller hon inte var folkbokförd i Sverige, är behörig förvaltningsrätt den inom vars domkrets det första beslutet i saken har fattats (15 kap. 4 §).

Ett beslut enligt den föreslagna lagen ska få överklagas av den enskilde som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot (15 kap. 7 §). Även Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får överklaga en arbetslöshetskassas och en domstols beslut enligt den föreslagna lagen (15 kap. 8 §).

Enligt 15 kap. 11 § ska ett överklagande av ett beslut göras skriftligen till den högre instans som ska pröva överklagandet (överinstansen). Överklagandet ska dock ges in till den instans som har meddelat beslutet (beslutsinstansen).

I 15 kap. 12 § anges att den som överklagar i överklagandet ska ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. Det påminns om att det i 3 och 4 §§ förvaltningsprocesslagen finns ytterligare bestämmelser om vad ett överklagande som ska prövas av allmän förvaltningsdomstol ska innehålla.

När det gäller överklagandetiden anges i 15 kap. 13 § att ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till beslutsinstansen inom två månader från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den instansen. Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet ha kommit in inom två månader från den dag som beslutet meddelades.

I 15 kap. 14 § anges att beslutsinstansen prövar om överklagandet har kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent, ska den instansen besluta att överklagandet inte får tas upp till prövning (avvisning). Ett överklagande ska dock inte avvisas om förseningen beror på att beslutsinstansen inte har lämnat en korrekt underrättelse om hur man överklagar, eller om överklagandet har kommit in till överinstansen inom överklagandetiden. Av 15 kap. 15 § första stycket framgår att om överklagandet inte avvisas ska beslutsinstansen skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen.

När det gäller överinstansens åtgärder anges i 15 kap. 16 § att överinstansen prövar frågor om att avvisa ett överklagande på någon annan grund än att det har kommit in för sent. Om ett överklagande felaktigt har getts in till överinstansen, ska den instansen vidarebefordra överklagandet till beslutsinstansen och samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till överinstansen. Överinstansen får enligt 15 kap. 17 § bestämma att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla (inhibition).

4.8.4 Bedömning

För att ett beslut av ett enskilt organ, såsom en arbetslöshetskassa, ska få överklagas till domstol måste det finnas ett uttryckligt författningsstöd. Bestämmelsen om till vilken myndighet beslut överklagas i 40 § förvaltningslagen motsvarar vad som gäller som huvudregel enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. I lagstiftningen

om arbetslöshetsförsäkring finns det dock en särreglering som innebär att annat kan följa av lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt (49 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 15 kap. 3 § i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37). Den lagen ska nämligen tillämpas på ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring och innehåller en bestämmelse om överklagande till Arbetsdomstolen. 1969 års lag innebär att central förvaltningsmyndighets beslut överklagas till Arbetsdomstolen. När den lagen kom till var ordningen nämligen den att arbetslöshetskassans beslut om ersättning kunde överklagas till Arbetsmarknadsstyrelsen, vars beslut i sin tur kunde överklagas till Försäkringsdomstolen (se avsnitt 20.5 i SOU 2020:37).

I SOU 2020:37 föreslås bestämmelser som i sak motsvarar 41 och 42 §§ förvaltningslagen (15 kap. 5 och 7 §§ i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1), varför 41 och 42 §§ förvaltningslagen bör vara tillämpliga för överklagande av arbetslöshetskassornas beslut i ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkring innehåller emellertid en särregel som innebär att även Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får överklaga en arbetslöshetskassas eller domstols beslut (51 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 15 kap. 8 § i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37, se avsnitt 20.5.4 i SOU 2020:37).

Bestämmelsen om hur ett beslut överklagas i 43 § förvaltningslagen motsvarar i sak vad som redan gäller enligt 53 och 54 §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring, men är något utförligare. Den motsvarar också i sak 15 kap. 11 och 12 §§ i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37, varför 43 § förvaltningslagen bör vara tillämplig för överklagande av arbetslöshetskassornas beslut i ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Det som regleras i bestämmelsen om överklagandetiden i 44 § förvaltningslagen är särreglerat i lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkringen genom att överklagandetiden är två månader i stället för tre veckor (54 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 15 kap. 13 § i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37, se avsnitt 20.5.7 i SOU 2020:37).

Bestämmelserna om beslutsmyndighetens åtgärder vid överklagande i 45 och 46 §§ förvaltningslagen överensstämmer med vad som

redan gäller enligt 55 och 56 §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring, förutom att det saknas en reglering om den situationen att en arbetslöshetskassa ändrar ett beslut som överklagats. I SOU 2020:37 föreslås bestämmelser som i sak motsvarar 45–48 §§ förvaltningslagen (15 kap. 14–17 §§ i förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring, avsnitt 2.1), varför 45–48 §§ förvaltningslagen bör vara tillämpliga för överklagande av arbetslöshetskassornas beslut i ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Sammanfattningsvis förefaller det vara ändamålsenligt att bestämmelserna i 40–48 §§ förvaltningslagen ska gälla för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. och överklagande av arbetslöshetskassans beslut i sådana ärenden i de delar där det inte finns särreglering. I sådant fall kan 15 kap. 5, 7, 11, 12 och 14–17 §§ i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37 utgå. Då behöver 15 kap. 1 och 2 §§ i betänkandets förslag justeras i fråga om paragrafhänvisningar.

5 Bör förvaltningslagen vara tillämplig?

Förslag: Förvaltningslagen ska tillämpas när en arbetslöshetskassa handlägger ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetskassan ska då jämföras med en myndighet.

Skälen för förslaget

Behovet av en rättssäker handläggning

Genomgången av bestämmelserna i förvaltningslagen i avsnitt 4 har visat att det inte finns några lagtekniska eller liknande hinder mot att göra förvaltningslagen tillämplig för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring och överklagande av arbetslöshetskassans beslut i sådana ärenden, så länge bestämmelser i lagen om arbetslöshetsförsäkring eller en annan lag eller en författning som beslutats av regeringen eller av en förvaltningsmyndighet som avviker från förvaltningslagen ska tillämpas i stället för förvaltningslagen. Frågan är om så bör ske.

Arbetslöshetskassorna handlägger enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring ärenden som ofta är avgörande för människors försörjning. Deras handläggning innefattar myndighetsutövning mot enskilda.

Som nämnts inledningsvis (avsnitt 2) har JO ansett att ledning borde hämtas i dåvarande förvaltningslag när arbetslöshetskassorna handlägger frågor som innefattar myndighetsutövning (JO dnr 4448–2000, 2774-2002, 3820-2003, 770-2004, 4485-2005, 4929-2005 och 6945-2013). Det har lett till att arbetslöshetskassorna i stor

utsträckning redan i praktiken tillämpar bestämmelserna i förvaltningslagen vid handläggningen av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring, när det inte finns någon särreglering i lagen om arbetslöshetsförsäkring eller annan lagstiftning. Någon nackdel av att arbetslöshetskassorna tillämpat bestämmelserna har inte visat sig. Tvärtom är det när en arbetslöshetskassa inte tillämpat de bestämmelser som generellt gällt för myndigheters handläggning av ärenden som JO har haft synpunkter eller utdelat kritik. JO har bl.a. framfört kritik mot långsam handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring (JO 2015/16 s. 311, JO 2009/10 s. 214).

Förvaltningslagen innehåller bestämmelser som är viktiga och grundläggande för rättssäkerheten, den enskildes möjlighet att ta till vara sin rätt och allmänhetens förtroende för all ärendehandläggning. Särskilt i ärenden som kan vara avgörande för människors försörjning och som avser tilldelning av medel som det allmänna tillhandahållit är det viktigt att handläggning och service håller åtminstone den kvalitet som en tillämpning av bestämmelserna i förvaltningslagen innebär. Ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring är av sådan natur. Detta talar med styrka för att så långt möjligt samma regler om god förvaltning och rättssäkerhet som gäller för förvaltningsmyndigheter bör vara uttryckligen tillämpliga på handläggningen av sådana ärenden, dvs. att förvaltningslagen bör tillämpas för arbetslöshetskassornas handläggning av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Arbetslöshetskassornas särart är inte ett hinder

Även om förvaltningslagen uttryckligen skulle tillämpas för arbetslöshetskassornas handläggning, finns det inte precis samma garanti som hos statliga myndigheter för att bestämmelserna i lagen följs. Det beror på att endast statsanställda, och alltså inte privatanställda hos arbetslöshetskassorna, är underkastade disciplinansvar enligt lagen (1994:260) om offentlig anställning. Detta kan emellertid inte anses som ett giltigt argument mot att låta förvaltningslagen uttryckligen tillämpas för arbetslöshetskassornas handläggning. Att förvaltningslagen uttryckligen ska tillämpas är bättre för rättssäkerheten och allmänhetens förtroende än att den lagen inte tillämpas, oberoende av om disciplinansvar kan utkrävas

av handläggare eller inte. De anställda hos arbetslöshetskassorna som har arbetsuppgifter i samband med myndighetsutövning omfattas i vart fall av straffbestämmelsen om tjänstefel i 20 kap. 1 § brottsbalken. Handläggningsfel i förhållande till förvaltningslagen kan vidare rättas till efter överklagande.

Arbetslöshetskassorna är privaträttsliga subjekt, med de försäkrade som medlemmar eller anslutna, och deras administrationskostnader finansieras i princip av medlemsavgifterna, även om visst statsbidrag förekommer. Det skulle kunna göras gällande att arbetslöshetskassornas organisationsform och finansiering är sådan att det är mindre lämpligt att samma bestämmelser tillämpas för deras handläggning som för myndigheters handläggning, eftersom det skulle vara alltför betungande och byråkratiskt. Förvaltningslagen innehåller emellertid så grundläggande och viktiga bestämmelser för handläggningen att det är svårt att undvara dem, om man vill ha garantier för rättssäkerhet och för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt. Det kan t.ex. inte accepteras att en arbetslöshetskassa i ett ärende enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring vägrar att bistå med tolk eller översättning när det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt (13 § förvaltningslagen), även om det i viss mån kan sägas vara betungande för arbetslöshetskassan att behöva anlita tolk eller låta översätta. Förvaltningslagen innehåller inte några bestämmelser som kan anses onödigt betungande eller byråkratiska.

Förvaltningslagen ska gälla för arbetslöshetskassornas handläggning

Det sagda leder till slutsatsen att förvaltningslagen uttryckligen bör gälla för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring och överklagande av en arbetslöshetskassas beslut i sådana ärenden. När förvaltningslagen tillämpas i dessa fall ska arbetslöshetskassan jämföras med en myndighet.

Arbetslöshetskassor handlägger även ärenden enligt lagen om arbetslöshetskassor, t.ex. om uteslutning av en medlem. Den föreslagna bestämmelsen om att förvaltningslagen ska tillämpas gäller bara för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring och påverkar således inte

arbetslöshetskassans handläggning av ärenden enligt annan lagstiftning. Det kan inte anses vara en olägenhet att förvaltningslagen uttryckligen ska tillämpas bara för handläggningen av vissa ärenden enligt lagstiftning som en arbetslöshetskassa handlägger.

Bestämmelserna i 5–8 §§ förvaltningslagen gäller i all myndighetsverksamhet och inte bara vid handläggning av ärenden. På grund av utformningen av hänvisningen till förvaltningslagen i lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i denna promemoria blir bestämmelserna emellertid tillämpliga bara för handläggningen hos arbetslöshetskassor av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. En arbetslöshetskassa behöver således inte på grund av hänvisningen till t.ex. bestämmelserna om legalitet och objektivitet iaktta det i sin övriga verksamhet.

Förslaget att förvaltningslagen ska tillämpas medför att de bestämmelser som föreslås i SOU 2020:37 och som motsvarar bestämmelser i förvaltningslagen bör utgå. Därmed kommer det även att behöva göras redaktionella anpassningar av betänkandets lagförslag. Sådana anpassningar kommer att göras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

6 Konsekvenser

Förslaget bedöms i stort inte medföra några ökade kostnader för arbetslöshetskassorna, eftersom de redan lär tillämpa det som gäller enligt förvaltningslagen vid handläggningen av ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring. Det kan dock inte uteslutas att ökade kostnader t.ex. för tolk och översättning kan tillkomma och att det riskerar att drabba vissa verksamhetsområden mer än andra. Eventuella kostnader bedöms uppvägas med råge av de minskade kostnader för administration som arbetslöshetskassorna får vid genomförande av förslagen i övrigt i SOU 2020:37. Därutöver kan det inte heller uteslutas att frågor om t.ex. jäv kan medföra vissa administrativa utmaningar för arbetslöshetskassor med få anställda med anledning av att förvaltningslagen uttryckligen blir tillämplig för arbetslöshetskassorna.

För enskilda bedöms förslaget innebära bättre garantier för rättssäkerhet och möjlighet att ta till vara sin rätt.

Förslaget bedöms i övrigt inte innebära några konsekvenser.

7 Författningskommentar

Förslaget till ändring i förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring

14 kap.

5 § En rättelse eller ändring av ett beslut får inte göras sedan mer än två år förflutit från den dag då beslutet meddelades.

Ett beslut får rättas eller ändras även efter det att tiden har gått ut, om det först därefter har kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag eller om det finns andra synnerliga skäl.

I förhållande till förslaget i SOU 2020:37 har hänvisningen till 14 kap. 1–3 §§ tagits bort i första stycket. Författningskommentaren finns i SOU 2020:37 s. 858.

15 kap.

1 § Arbetslöshetskassans beslut enligt denna lag ska omprövas av kassan om det begärs av den enskilde som beslutet angår. Detta gäller inte om arbetslöshetskassan redan har rättat eller ändrat beslutet *enligt 36–39 §§ förvaltningslagen (2017:900)*.

Vid en omprövning enligt första stycket får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel.

I förhållande till förslaget i SOU 2020:37 har hänvisningen i första stycket till 14 kap. ersatts av en hänvisning till 36–39 §§ förvaltningslagen. Författningskommentaren finns i SOU 2020:37 s. 858 f.

2 § Bestämmelserna om överklagande i 43–45 §§ förvaltningslagen (2017:900) och om underrättelse av ett beslut och hur det överklagas i 33 § förvaltningslagen ska i relevanta delar tillämpas för en begäran om omprövning.

I förhållande till förslaget i SOU 2020:37 har hänvisningen till 15 kap. 11–14 §§ ersatts av en hänvisning till 43–45 §§ förvaltningslagen och hänvisningen till 13 kap. 14 § ersatts av en hänvisning till 33 § förvaltningslagen. Författningskommentaren finns i SOU 2020:37 s. 859 f.

Förvaltningslagens tillämplighet på arbetslöshetskassor

18 § Förvaltningslagen (2017:900) ska tillämpas när en arbetslöshetskassa handlägger ärenden enligt denna lag. Arbetslöshetskassan ska då jämföras med en myndighet.

I paragrafen, som inte har någon motsvarighet i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37, framgår att förvaltningslagen tillämpas för handläggningen hos en arbetslöshetskassa av ärenden enligt lagen. När förvaltningslagen tillämpas ska en arbetslöshetskassa jämföras med en myndighet.

Hos arbetslöshetskassan är det bara vid handläggningen av ärenden enligt lagen som förvaltningslagen tillämpas. I arbetslöshetskassans övriga verksamhet tillämpas inte förvaltningslagen på grund av hänvisningen i paragrafen. Både i nuvarande ordning och den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37 finns flera bestämmelser som avviker från förvaltningslagens. Att sådan avvikande reglering även i fortsättningen ska gälla framför förvaltningslagens bestämmelser framgår av 4 § förvaltningslagen. Att förvaltningslagen ska tillämpas när en arbetslöshetskassa handlägger ärenden enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring innebär således att även bestämmelsen om s.k. subsidiaritet i 4 § förvaltningslagen ska tillämpas.

Hänvisningen till förvaltningslagen innebär, tillsammans med 15 kap. 3, 8 och 13 §§ i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37, att bestämmelserna i lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga

förvaltningsuppgifter inte blir tillämpliga, se 1 § andra stycket i den lagen.

Att förvaltningslagen, om det inte finns avvikande bestämmelser i annan lag eller förordning, tillämpas för handläggningen hos Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen av ärenden enligt lagen respektive för överklagande av inspektionens beslut i sådana ärenden följer av 1 § förvaltningslagen.

13–15 kap. i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring som föreslås i SOU 2020:37

13 kap.

Ansökan

Om arbetslöshetsersättning

1 § Den som vill begära arbetslöshetsersättning ska ansöka om ersättningen hos arbetslöshetskassan.

En ansökan ska innehålla de uppgifter som behövs i ärendet. Uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete.

2 § En ansökan om arbetslöshetsersättning ska göras senast vid utgången av månaden efter den månad som ansökan avser.

Görs inte ansökan inom den angivna tiden är rätten till arbetslöshetsersättning för den månaden förlorad, om det inte finns särskilda skäl.

Om utfärdande av U2-intyg

3 § Den som vill begära intyg om att med bibehållen arbetslöshetsersättning söka arbete i något annat EU- eller EES-land eller i Schweiz ska ansöka om intyget hos Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

4 § Bestämmelser om när en ansökan enligt 3 § senast ska ha kommit in finns i artikel 55 Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Föreskriftsrätt

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om den ansökan som avses i 1–3 §§.

Beredning av ärenden

Utredningsansvar

6 § Den som beslutar i ett ärende (beslutsinstansen) ska se till att ärendet blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. När det behövs i ett ärende får beslutsinstansen ställa frågor till arbetsgivare eller någon annan som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter.

Den enskildes skyldighet att medverka i utredningen

7 § Den enskilde är skyldig att lämna de uppgifter som är av betydelse för ett ärende enligt denna lag. För sådant uppgiftslämnande gäller 1 § andra stycket, om inte särskilda skäl talar mot det.

Kommunikation

8 § Innan beslutsinstansen fattar beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den enskilde om allt material av betydelse för beslutet och ge honom eller henne tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet.

Beslutsinstansen bestämmer hur underrättelse ska ske. Underrättelse får ske genom delgivning.

Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Avvisa en ansökan

9 § Om en ansökan är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för någon prövning i sak ska beslutsinstansen avvisa den.

Om ansökan inte i övrigt uppfyller föreskrifterna i 1 § andra stycket eller det som annars är särskilt föreskrivet, ska beslutsinstansen också avvisa ansökan om inte bristen är av ringa betydelse.

10 § Beslutsinstansen får inte avvisa en ansökan om den enskilde inte först har förelagts att avhjälpa bristen vid påföljd att ansökan annars kommer att avvisas. Föreläggandet får ske genom delgivning.

Beslut

Beslut av arbetslöshetskassan

11 § Arbetslöshetskassan fattar beslut i ärenden enligt denna lag, utom i det fall som anges i 12 §.

Beslut av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

12 § Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen fattar beslut i ärenden om intyg om att med bibehållen arbetslöshetsersättning söka arbete i något annat EU- eller EES-land eller i Schweiz.

Inspektionen får inte förlänga en beslutad period att med bibehållen ersättning söka arbete i något annat EU- eller EES-land eller i Schweiz så att perioden sammantaget överstiger tre månader.

Motivering av beslut

13 § Ett beslut som kan antas påverka en enskilds situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla

uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för beslutet.

Underrättelse om ett beslut och hur det överklagas

14 § Den som meddelar ett beslut enligt denna lag ska så snart som möjligt underrätta den enskilde om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövt.

Om den enskilde får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll och vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid.

Den som meddelar beslutet bestämmer hur underrättelsen ska ske. En underrättelse ska dock alltid vara skriftlig om den enskilde begär det. Underrättelse får ske genom delgivning.

När ett beslut gäller

15 § Beslut enligt denna lag ska gälla omedelbart, om inte något annat har angetts i beslutet eller bestämts av den domstol som ska överpröva beslutet.

Anmäla ändrade förhållanden

16 § Den som ansöker om, har rätt till eller får arbetslöshetsersättning ska anmäla ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på ersättningen till arbetslöshetskassan. För sådant uppgiftslämnande gäller 1 § andra stycket, om inte särskilda skäl talar mot det.

En anmälan enligt första stycket ska göras så snart som möjligt och senast 14 dagar efter det att den sökande fick kännedom om förändringen.

Interimistiska beslut

17 § Arbetslöshetskassan får besluta om arbetslöshetsersättning för tid fram till dess att ett ärende har avgjorts, om det

1. inte utan betydande dröjsmål kan avgöras om rätt till arbetslöshetsersättning finns,
2. är sannolikt att sådan rätt finns, och
3. är av väsentlig betydelse för den som begär arbetslöshetsersättningen.

Ett beslut enligt första stycket får meddelas även när det står klart att rätt till arbetslöshetsersättning finns men ersättningens belopp inte kan bestämmas utan betydande dröjsmål.

14 kap. Rättelse och ändring

När ett beslut får rättas

1 § Ett beslut enligt denna lag som innehåller en uppenbar felaktighet till följd av skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende får rättas av den som har meddelat beslutet.

När ett beslut får ändras

2 § Ett beslut enligt denna lag får ändras av den som har meddelat beslutet som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.

Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för en enskild får dock ändras till den enskildes nackdel bara om felaktigheten beror på att han eller hon har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

När ett beslut ska ändras

3 § Ett beslut enligt denna lag ska ändras av den som har meddelat beslutet som första instans om

1. den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning, och
2. beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för den enskilde.

När ett beslut som har överklagats får ändras

4 § Ett beslut som har överklagats får ändras av den som har meddelat beslutet som första instans enbart i sådana fall som avses i 3 § och bara om överklagandet och övriga handlingar i ärendet ännu inte har överlämnats till den högre instans som ska pröva överklagandet.

När ett beslut senast får rättas eller ändras

5 § En rättelse eller ändring av ett beslut enligt 1–3 §§ får inte göras sedan mer än två år förflutit från den dag då beslutet meddelades.

Ett beslut får rättas eller ändras även efter det att tiden har gått ut, om det först därefter har kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag eller om det finns andra synnerliga skäl.

15 kap. Omprövning och överklagande

Omprövning

Begäran om omprövning

1 § Arbetslöshetskassans beslut enligt denna lag ska omprövas av kassan om det begärs av den enskilde som beslutet angår. Detta gäller inte om arbetslöshetskassan redan har rättat eller ändrat beslutet enligt 14 kap.

Vid en omprövning enligt första stycket får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel.

Formkrav för begäran om omprövning

2 § Bestämmelser om överklagande i 11–14 §§ och om under rättelse av ett beslut och hur det överklagas i 13 kap. 14 § ska i relevanta delar tillämpas för en begäran om omprövning.

Överklagande*Till vilken myndighet som beslut överklagas*

3 § Beslut enligt denna lag överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om inte annat följer av lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

4 § Behörig förvaltningsrätt är den inom vars domkrets den enskilde var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om han eller hon inte var folkbokförd i Sverige är behörig förvaltningsrätt den inom vars domkrets det första beslutet i saken har fattats.

Vilka beslut som får överklagas

5 § Ett beslut enligt denna lag får överklagas om beslutet kan antas påverka en enskilds situation på ett inte obetydligt sätt.

6 § Arbetslöshetskassans beslut får inte överklagas av den enskilde innan kassan har omprövat sitt beslut enligt 1 §.

Om ett beslut överklagas innan det har omprövats, ska överklagandet anses som en begäran om omprövning.

Vem som får överklaga ett beslut

7 § Ett beslut enligt denna lag får överklagas av den enskilde som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.

8 § Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får överklaga en arbetslöshetskassas och en domstols beslut enligt denna lag.

Vem som är motpart i överinstans

9 § I ett mål där en enskild överklagar en arbetslöshetskassas beslut är kassan den enskildes motpart.

10 § Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får överta en arbetslöshetskassas uppgift att i förvaltningsrätten och kammarrätten föra det allmännas talan.

Inspektionen för det allmännas talan i Högsta förvaltningsdomstolen.

Hur ett beslut överklagas

11 § Ett överklagande av ett beslut ska göras skriftligen till den högre instans som ska pröva överklagandet (överinstansen). Överklagandet ska dock ges in till den instans som har meddelat beslutet (beslutsinstansen).

12 § I överklagandet ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras.

I 3 och 4 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) finns ytterligare bestämmelser om vad ett överklagande som ska prövas av allmän förvaltningsdomstol ska innehålla.

Överklagandetiden

13 § Ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till beslutsinstansen inom två månader från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den instansen.

Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet ha kommit in inom två månader från den dag som beslutet meddelades.

Beslutsinstansens åtgärder

14 § Beslutsinstansen prövar om överklagandet har kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent ska den instansen besluta att överklagandet inte får tas upp till prövning (avvisning).

Ett överklagande ska dock inte avvisas om

1. förseningen beror på att beslutsinstansen inte har lämnat en korrekt underrättelse om hur man överklagar, eller
2. överklagandet har kommit in till överinstansen inom överklagandetiden.

15 § Om överklagandet inte avvisas ska beslutsinstansen skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen.

Om beslutsinstansen ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

Överinstansens åtgärder

16 § Överinstansen prövar frågor om att avvisa ett överklagande på någon annan grund än att det har kommit in för sent.

Om ett överklagande felaktigt har getts in till överinstansen, ska den instansen vidarebefordra överklagandet till beslutsinstansen och samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till överinstansen.

17 § Överinstansen får bestämma att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla.

Departementsserien 2021

Kronologisk förteckning

1. Myndigheter i samverkan mot arbetslivskriminalitet. A.
2. Ett bättre underlag för att bedöma bostadsbristen. Fi.
3. UTGÅR.
4. Kompletterande åtgärder till EU:s förordning om inrättande av Europeiska arbetsmyndigheten (ELA). A.
5. Genomförande av EU:s direktiv om finansiell information. Ju.
6. Insolvensdirektivet och reglerna om skuldsanering. Ju.
7. Barnets bästa när vård enligt LVU upphör. S.
8. Ändring av andelstal i gemensamhetsanläggningar. Ju.
9. Anpassning av svensk rätt till EU:s nya in- och utresesystem. Ju.
10. EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning. Kompletterande reglering. Ju.
11. Vissa statliga insatser på musikområdet. Ku.
12. Ändringar i radio- och tv-lagen. Ku.
13. Nationell plan för trygghet och studiero. U.
14. Vraket efter ubåten ”Som”. UD.
15. Digitaliseringsdirektivets genomförande i svensk bolagsrätt. Ju.
16. Grundläggande omställnings- och kompetensstöd.
– för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden. A.
17. En reformerad arbetsrätt.
– för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden. A.
18. Omställningsstudiestöd.
– för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden. U.
19. Anpassning av svensk rätt till EU:s nya system för reseuppgifter och resetillstånd. Ju.
20. Förbud mot prospektering och nyexploatering av kol, olja och fossilgas. N.
21. Nya regler för delgivning och bevisupptagning inom EU. Ju.
22. Avveckling av flottningsslagsstiftningen? Ju.
23. Ett oberoende tvistlösningsförfarande för kollektiva hyrestvister. Ju.
24. Arbetslöshetsförsäkringen och förvaltningslagen. A.

Departementsserien 2021

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Myndigheter i samverkan mot arbetslivs-
kriminalitet. [1]

Kompletterande åtgärder till EU:s för-
ordning om inrättande av Europeiska
arbetsmyndigheten (ELA). [4]

Grundläggande omställnings- och
kompetensstöd.
– för flexibilitet, omställningsförmåga
och trygghet på arbetsmarknaden. [16]

En reformerad arbetsrätt.
– för flexibilitet, omställningsförmåga
och trygghet på arbetsmarknaden. [17]

Arbetslöshetsförsäkringen och
förvaltningslagen. [24]

Finansdepartementet

Ett bättre underlag för att bedöma
bostadsbristen. [2]

IJustitiedepartementet

UTGÅR. [3]

Genomförande av EU:s direktiv
om finansiell information. [5]

Insolvensdirektivet och reglerna
om skuldsanering. [6]

Ändring av andelstal i gemensamhets-
anläggningar. [8]

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya
in- och utresesystem. [9]

EU:s nya gräns- och kustbevaknings-
förordning. Kompletterande reglering.
[10]

Digitaliseringsdirektivets genomförande i
svensk bolagsrätt. [15]

Anpassning av svensk rätt till EU:s
nya system för reseuppgifter och
resetillstånd. [19]

Nya regler för delgivning och bevisupptag-
ning inom EU. [21]

Avveckling av flottningsslågstiftningen?
[22]

Ett oberoende tvistlösningsförfarande
för kollektiva hyrestvister. [23]

Kulturdepartementet

Vissa statliga insatser på musikområdet.
[11]

Ändringar i radio- och tv-lagen. [12]

Näringsdepartementet

Förbud mot prospektering och
nyexploatering av kol, olja och
fossilgas. [20]

Socialdepartementet

Barnets bästa när vård enligt LVU upphör.
[7]

Utbildningsdepartementet

Nationell plan för trygghet och studiero.
[13]

Omställningsstudiestöd.
– för flexibilitet, omställningsförmåga
och trygghet på arbetsmarknaden. [18]

Utrikesdepartementet

Vraket efter ubåten ”Som”. [14]

En departementspromemoria arbetas fram inom Regeringskansliet. Den publiceras i departementsserien, förkortad Ds.

Regeringskansliet

103 33 Stockholm Växel 08-405 10 00 www.regeringen.se

ISBN 978-91-525-0190-0 ISSN 0284-6012